

СРПСКИ НАРОД

ЧЕРЧИЛИЈАДА

Скоро ће се напунити три године како на Источном фронту крваре црвене армије. Ма колико да је велика по пространству и становништву Совјетска Унија, ипак су њени губитци страховито тешки и високи. Ако би се броју погинулих и рањених бољшевика за ове три ратне године, додао и број несталих, заробљених и помрлих душа, цифра би била запањујућа. Такав укупан износ ратних жртава у Совјетској Русији, достигао би број становника на енглеском острву. За толики број од прилике, смањила се популација на територији коју држе у својој власти бољшевици. Са оваквим ужасним билансом Стаљин је принуђен да тражи помоћ од својих савезника. Због тога је и потекао његов захтев за отварање другог фронта у Европи.

Стаљин већ скоро две године вапије за другим фронтом у Европи који би везао за себе 50—60 немачких дивизија. За то време ми смо видели какву је реакцију изазвао овај захтев бољшевика у англосаксонским редовима. Следовала су бескрајна обећања и изврдавања. Нису само војнички разлози који спречавају савезнике да испуне овај захтев бољшевика, међу њима најглавнији, недовољан бродски простор за једну озбиљну инвазију. Ради се више о морално-политичким разлозима који сатерују страх у кости енглеском премијеру Черчилу.

Начин на који води Енглеска овај рат, показао је целом свету, да она жели победу на тај начин, што ће други, нарочито мали народи проливати крв за њен рачун, да би се сачувао енглески народ. Зато се и десило, да мали српски народ који није ни желео да уђе у овај рат, у њему поднесе десет пута више жртава од енглеског народа, који је отпочео велики рат. Због штедње енглеске крви, Черчил врши и таква попуштања према захтевима својих савезника на политичком пољу, да та енглеска слабост већ запрепашћује цео свет.

Тако је Черчил у замену за други фронт већ teslimио пола Европе бољшевицима из Москве. Све ће он учинити у том погледу, само да би уштедио проливање енглеске крви при отварању другог фронта. И још нешто, о-

тварање другог фронта у Европи, представљао би и крај Черчилове политичке делатности. Ту му енглески народ не би никад опростио.

Али Черчила море и друге бриге, једна од највећих је и ситуација на Источном фронту. Њега буну повлачење Немаца, јер не може никако да докучи какве намере има Немачка Врховна команда? Не иде му у главу, да се Немци повлаче, а Стаљин у исто време вапије за отварањем другог фронта! Зато Черчил полако губи присебност и већ прави политичке грешке које одају његову нервозност.

То се јасно могло уочити у случају Турске, јер је од ње тражио више, него што је смео. Черчил је умешао своје прсте и у случају мале Финске, али је ипак остао у сенци гурајући испред себе Рузвелта. Све што иде на рачун малих народа њему је стига, сам никако и ни под којим условима на другу обалу Ламанш канала. Ту је енглеска нација осетљива, јер се тиче њене коже.

Па ипак је све то мало. Траже се нове могућности и за то се он обратио својим «старим» и «верним» пријатељима, лудим Србима. Сад они опет треба да спасавају Велику Британију као што су «спасли» Совјетију 22 јуна 1941 године, јер су Срби «омели» немачке планове у рату. И једва се нашло решење за тај фамозни други фронт, њега ће створити Срби под командом «генерала» Тита. За то је Черчилова офанзива у велико отпочела.

Млади југословенски Краљ позвао је у гостек и Он је дошао у Лондон са претседником емигрантске владе др. Божидаром Пурићем у пратњи агената Интелигенс Сервиса, како би Га лично Черчил приволео на своју бољшевичку концепцију. Да би се учинило што јачи притисак, у исто време по наређењу Стаљина, поднели су оставке посланици у Москви Станоје Симић и Лозић војни аташе и јавно се декларисали за генерала Тита.

Сада се пред српским народом и осталим светом одвија други

чин ове најновије «Черчилијаде», као на филму. Нешто милом, нешто силом а помало и добром камуфлажом биће омогућено Краљу Петру да се «Његова» декларација прочита преко Лондонског радија српском народу у којој пристаје на сарадњу са «ослободилачком» војском под коман-

ДАН ЈУНАКА У БЕОГРАДУ

Почетком ове недеље, одржан је на Калемегдану свечани помен и комеморација погинулим немачким војницима у два светска рата. Поред јединица немачке оружане силе које се налазе у Београду и немачке народносне групе, помену и комеморацији присуствовао је немачки генералитет на челу са Главномандујућим Југоистока генералфелдмаршалом фон Вајксом и војним заповедником Југоистока генералом пешадије Фелбером и командујућим генералом и заповедником ваздушне области, генералом Фабером.

Опуномоћеног министарства спољних послова за Југоисток заступао је саветник посланства др Јункер.

Са српске стране помену су присуствовали претседник Српске владе армиски генерал Милан Ђ. Недић и претседник Београдске општине Драг. Љ. Јовановић.

После одржаног помена говорио је генералмајор Фиров одајући у свом говору почаст врлинама и пожртвовању погинулих јунака на свим фронтовима као и онима који су погинули услед ваздушних непријатељских напада.

Комеморација је завршена дефилеом почасних чета на Краљевом тргу.

дом генерала Тита. Тако ће и све козе бити на броју а курјаци сити.

Такав је «Черчилијада» у којој се свим могућим начинима покушава да искупи отварање другог фронта. Черчил продужава да чини концесије на рачун других народа црвеној Москви, само да би сачувао енглески народ од проливања крви. У тој жељи, он не преза да жртвује и младог југословенског Краља натерујући Га да прими сарадњу са једним прописветом као што је Тито.

Њега је охрабрио успех са италијанским Краљем Виктором Емануелом, али је при том сметнуо с ума, менталитет српског народа. Тако ће ова «Черчилијада» остати само једна енглеска лакрдија, али ће на жалост њу платити опет краљу српски народ, коме лоши Срби усађују у главу мисао, да му је Енглеска пријатељ и да ће му она донети жељену слободу.

Тако ће српски народ и по десети пут остати у заблуди и бити преварен од стране Енглеске. Тако је био у заблуди кад је 1915 године плео венце да дочека енглеску војску која је требала са Французима да стигне у Србију, па ни један војник није стигао а земља пропала. Тако је био у заблуди, кад је веровао да се две енглеске дивизије боре на Солунском фронту код Дојранског језера, а оне у ствари биваковале у миру. Кад је 1918 године стигла српска војска у Београд, енглеске дивизије нису се ни помакле код Дојранског језера.

Тако је био у обмани 6 априла 1941 године кад је Енглеска обећала војску и авионе Југославији, па ни један енглески војник није прекорачио југословенску границу у Југославију. Тако је био у обмани кад је Енглеска обећала помоћ Дражи Михаиловићу, па га у критичном тренутку предала Титу. И тако, наш намучени српски народ живећи у вечитој заблуди да му је Енглеска пријатељ, пролива своју крв за енглеске интересе, сахрањујући своје.

Па зар и данас српском народу нису довољна та силна гроб-

ља начичкана у његовим крајевима у одбрани англоамеричких интереса? Зар у место тих заблуда, обмана и превара за енглески рачун, није боље послушати савет правих српских родољуба, па остати ван тих ратних догађаја, бити миран и гледати своја посла? Зашто пристајати уз једну лажну политику, која нам отаче и последњу драгоцену крв наших најбољих синова? Па зар и ова последња комедија са краљем није довољна да нам отвори очи, да јасно видимо енглеску превару, кад знамо да је млади Краљ лишен своје воље и слободе исказивања својих правих мисли и осећаја?

Ето нашта су спала Техеранска обећања Черчила у погледу отварања другог фронта. Спала су на овај намучени српски народ, да опет у место Енглеца плаћа данак у крви, како енглески синови ни би проливали плаву племићску крв приликом отварања другог фронта у Европи. Са чисто енглеског гледишта Черчил има права кад штеди крв свог народа, али се ми Срби питамо, шта ћемо ми ту и шта се нас тиче отварање другог фронта? Енглези су покушали пре нас, да искористе Шпанце, Швеђане, Турке, Финце, па су насели а ево где нађоше луде Србе да ваде кестење из ватре за њихов рачун! Напрезања Черчилова су оправдана, јер је он свестан да би енглески народ изгинуо као марва ако би био приморан да решење отварања другог фронта на Атлантику тражи чисто енглеском снагом.

Ми се опет обраћамо теби српски народе и молимо те да се већ једном зауставиш у тој лудачкој служби англосаксонске плутократије јер она нема разумевања за твоје невоље, нема осећаја за твоје патње, нема сузе за твојом несрећом, нема милости за твојом судбином. Обрни се самом себи и служи само себи. То је једини и сигуран пут за твоје спасење. Све је друго лаж, обмана и превара коју ћеш скупо платити ако се убрзо не истрезниш од енглеског пијанства. То ти је наш искрен, братски савет поникао из дубоког искуства енглеског пријатељства из прошлости, пријатељства које нам је донело разочарење кад се у туђу љубав уздамо, кад на туђу помоћ рачунамо.

Стари ратник

СРПСКИ СТАВ МИРОСЛАВА СПАЛАЈКОВИЋА

У вазу кучних војва, које су обележиле послератно време, када су се велики број јавних радника и политичара бежећи од одговорности повукли и бугећи или злурадо гледају збивања у Србији, Др Мирослав Спалајковић, наш познати српски дипломата и државник чини један частан и светао изузетак. Иако је своју дужност српског родољуба испунио до краја, служећи десенијама свим својим снагама ума и духа српском народу и српској мисли, иако већ зашао у године и озбиљно болестан, са обема ногама у гробу, како он сам каже, он је сматрао да су часови тако судбоносни за останака и будућност српског народа, да нико не сме остати неактиван, ма колико да се у редовним приликама сматра да је заслужио мир и одмор.

Долазећи из оне велике плејаде српских државника и војсковођа са Пашићем и Путником на челу, код којих је осећање дужности према своме народу и пред историјом било развијено до врхунца, он је данашњем поколењу са слабо развијеним осећањем дужности показао како се служи своме народу и својој Отаџбини до последњег даха, иако обрван годинама и болестима.

Док други и млађи и здравији у својим спекулативним комбинацијама чекају пасивно да проухује ово бурно време, па да опет почну своју „политичку“ активност, овај син Шумадије, стао је право и смело, заузео је одлучан став према страљивцима и слабицима и на свој начин, речју и пером, водио је борбу за спас српског народа заједно са најмлађим његовим синовицама, који су са пушком у руци бранили његов останака.

Док се већина такозваних јавних радника бојала да каже што мисли, он је са ретком храбрешћу узео реч пред српским народом и говорио му по својој савести истину о његовом стварном положају у свету. Не обавирујући се ни лево ни десно, он је тумачио српском народу његове праве интересе и позивао га да мисли својом српском главом и да се брине само за свој останака и своју будућност. Сво је огромно искуство, које је стекао служећи десенијама српском народу као његов дипломатски претставник у разним европским центрима, своју необично велику и дубоку политичку и филозофску културу, своју бистру памет и своје прекаљено родољубље он је ставио као и раније широкогрудно у службу српског народа, да му још једном помогне у једном од најсудбоноснијих часова његове историје.

Не тражећи ни власт ни почасти, јер је свега имао довољно, не тражећи награду ни похвалу, он је пришао генералу Недићу да га својим моралним ауторитетом и политичким искуством помогне у његовом претешком послу спасавања српског народа и обезбеђивања боље будућности. Треба знати прошлост Мирослава Спалајковића, велике услуге које је учинио он српском народу бранећи његове интересе у прошлости, треба познавати његове способности и његово знање на моћи тачно оценити величину доприноса, који је учинио српском народу, стављајући се пожртвовано под заставу генерала Недића за добро и спас српског народа и за нову величину српске Отаџбине.

Као један од најближих и нај-

поузданијих сарадника великог српског државника Николе Пашића он је на истакнутим положајима носио бреме одговорности заједно са њим за успех српске ствари и учинио је неопцењиве услуге да учврсти и побољша положај српског народа у свету. Исто тако он је био један од најпоузданијих сарадника Блаженопочившег Краља Александра чије је дипломатске замисли спроводно увек са успехом у завршеном сплету европске политике.

У многим историјским одлукама он је одиграо пресудну улогу и у европском концерну дипломата и државника он је заузимао једно од првих места иако претставник једног малог народа. Чинећи најдрагоценије услуге српском народу у одбрани његових легитимних интереса Мирослав Спалајковић служио му је и за част и за понос ауторитетом и угледом спремног и далековидог дипломате, који је он уживао у иностранству. Он је био српски дипломата који је на међународним форумима узимао реч и није се бојао да каже истину у лице претставницима моћних држава и империја и његове интервенције увек су биле запажене и процењене као прави дипломатски догађаји.

Он није био од дипломата, који дипломатију сматрају вештином бежања од одговорности и скривањем истине, него службом у корист свога народа и општих европских пиљева. Тако је он умео недипломатски да поступа кад је требало и кад су то захтевали виши интереси Европе. Тако он спада у најлуђе првоборце противу болшевизма и када су други дипломати знали пилатски да перу руке он се није бојао да подигне јавну оптужбу противу Лењина, као што је дошњије смело и отворено иступао у Друштву народа водећи смелу борбу противу ове највеће опасности Европе и њене културе.

Зато је и његов став према болшевизму, када је 1941 г. он претио смртном опасношћу српском народу био без колебања и одлучан, као код ретко кога другог државника или политичара. То је зато што је одувек Мирослав Спалајковић имао изражен свој филозофски и политички систем, није се руководио опортунитетом, него је доследно спроводио своје идеје. Тако је он свој став одредио још у Уставотворној скупштини у своме чувеном говору противу југословенских комуниста. Тако је он и сада наставио свој крсташки рат и своју проповед противу комуниста који се показао као заклето непријатељ српског на-

рода, што је Мирослав Спалајковић међу првима благовремено увидео и учинио све да српски народ обавести.

У истом смислу Мирослав Спалајковић показује велику политичку и интелектуалну храбрешћу када се јуче у својој „Посланици Донкихотима“ обратио „националистима“ у шумама, упозоравајући их на штетне последице њихове романтичарске занесености, коју вешто искористиће Лондон за своје циљеве. Оштром анализом њиховог става он открива све њихове противречности и позива их као националисте и монархисте на заједнички рад на обнови Србије под вођством генерала Недића. Зато што говори увек смело и отворено, по савести и из искуства његове су речи са највећом пажњом слушане широм целог српског народа и имају једно позитивно благотворно дејство на чему сви српски родољуби одају захвалност и признање овоме неуморном и пожртвованом великом српском родољубу и државнику.

M. M.

РАТ ПРОТИВ НЕРАТУЈУЋИХ

Коалиција у својој пропаганди претставља ситуацију тако као да је добила рат. То ради пропаганда, а дипломатија води велику офанзиву против свих неутралних земаља, тражећи од њих да ступе у рат на страни коалиције. Овај притисак на неутралне може се објаснити на два начина. Или, прво, дипломатија хоће да усређи неутралне земље и да их силом учврсти у кориснике претстојеће победе; или пак, друго, нема шанса за победу, те зато треба натерати неутралне да они потпомогну коалицију.

Прво објашњење је највише. Не постоји добротворна дипломатија, која би делила користи од рата. Друго објашњење је гачно: Енглезима и Американцима много је стало до тога да добију још неколико земаља које би ставиле своју омладину у службу коалираног генералштаба. Зато је у Лондону и Вашингтону објављен рат нератујућим земаљама.

Турска је, изгледа, дефинитивно одлучила да не учествује у рату. Опозивање амбасадора у Лондону адмирала Орбаја може да буде протумачено као доказ дефинитивности те одлуке. На ту одлуку много је утицала чињеница да Енглеסקа није гарантовала турској граници, а и у скорашњим преговорима није хтела да да Турској гаранцију да неће бити совјетских захтева у погледу турске територије.

После неуспеха са Турском, Британоамериканци су доживели једно разочарење и у погледу Шпаније. Економске санкције према Шпанији изазвале су код Шпанаца индигнацију. А та шпанска индигнација и примерно држање шпанског народа уз владу генерала Франка изазвале су оштру кампању британске штампе против Каудила. Пошто су се односи са Шпанијом погоршали, енглеסקа авијација је почела да повређује шпанску неутралност нападима на бродове, не само у територијалним водама Шпаније, већ и на ушћу река. Шпанија се не да провоцирати.

Притисак на Аргентину није успео. Сада у Вашингтону већ пишу да је направљена велика глупост што су прекинули односе са Аргентином. Неколико држава, као што су Чиле и Бо-

ливија, признале су владу Ферера. Њима ће вероватно следити Парагвај, па чак и Бразилија. Ово је потпуно разумљиво, јер су све те земље у зависности од либерација аргентинских животних намирница. Ово је важније од америчких обећања лиферовања техничке робе која до сада нису остварена.

У вези аргентинског питања створила се прва пукотина у фронту западне хемисфере. Говори се чак о могућности образовања јужно-америчког блока под вођством Аргентине. Тај блок би имао у својим рукама 40% светске производње дрога, 85% светске производње ланеног семена, 70% производње кукуруза и 23% производње жита у целом свету.

Америчка настрљивост није имала успеха ни у другом делу света. Мала демократска Ирска достојно је одговорила на захтев две демократије (САД и Британије) да прекине односе са Освином. Привредне санкције не плаше де Валеру, заштитника слободе и части ирског народа.

Пошто се тако поступа према неутралним демократским земаљама, није ни чудо што се према Финској поступа још строжије. Мали и јуначки фински народ налази се сада између два фронта: оружаног фронта Совјета и дипломатског фронта Британоамериканаца, који траже да Финска попусти пред совјетским захтевом о капитулацији.

Изузевши фински случај, све друге злочине британско-америчке дипломатије, у току последњих недеља, доказују да се коалиција налази у толико безнадној војној ситуацији да може пошто-пото да врбује неутралне државе уз свој строј. Та помоћ је толико потребна коалицији што се она не устручава од измишљавања неке нове, дивље теорије да је неутралност — злочин. Тој теорији не требају коментари. Неутралност је злочин када се не помаже слабијем. Према томе, Британоамериканци сами себе проглашавају за слабију страну која нема снаге за борбу.

Док Совјети на тај начин одбацују мршава техрански споразум, Британоамериканци не могу да се сложе ни по једном од најважнијих питања, и зато се коалиција налази у расцепу. Штетнији је пожуро у Лондон да би покушао да нађе неки начин за смањење британско-америчких трзавица. Америка није у стању да изврши обећање испорука ратног материјала за Енглеску. Она мора да нађе неки компромис у питању петролеја са Блиског Истока. Америка је озлојеђена против Енглеза, што нису извршили офанзиву према Бврми. Амерички политичари су бесни што је из Северне Африке уклоњен Жиро, и тако даље.

Листа спорних питања може да се издужи на неколико страна. Али и без тог детаљисања разимолажења у редовима коалиције потпуно је јасно да се она налази у стању распадања. Снага оружја и снага живаца налази се на страни Немачке и Јапана.

МЕС.

ГОДИШЊИЦА НЕЗАВИСНОСТИ СЛОВАЧКЕ

Средином овог месеца словачки народ прославио је петогодишњицу своје самосталности, која је добијена 14 марта 1939 године. За пет година свог новог, самосталног живота, под свим друкчијим условима од оних који су владали пре постизања и остварења самосталности, словачки народ дао је безброј доказа своје виталности, своје европске свести која га и данас руководи да узима учешћа у општеевропској борби противу болшевизма.

Жеља словачког народа за његовом потпуном самосталношћу дагира из даљих периода словачке прошлости, тако да је једнодушна одлука словачког парламента од 14 марта 1939 била само историјска последица разноврсних политичко-економских, културно-социјалних и других тежњи словачког народа, који је увек у својој самосталности видео најбољег јемца за свој најпотпунији развој на свим пољима јавне и приватне делатности.

Та изразита жеља словачког народа за његовом самосталношћу била је нарочито јака у доба политичко-китерарног романтизма који се под вођством Ђуде-

вита Штура манифестовао у словачком народном језику и неговању свих народних и верских традиција. У поступном развоју те живе борбе словачког народа наступио је, за кратко време, један период политичког мртваца које је собом доносила демократија непосредно после прошлог рата, да би се та борба још више разбуктала у предвечерје велике европске револуције коју је носио Трећи Рајх.

Разуме се да је такво стање ствари морало да има видног израза и у читавом савременом устројству словачке државе, чији су одговорни државници сјајно схватили све потребе данашњег времена, и који раде у непосредном контакту с најширим народним масама које су им поклониле своје пуно поверење.

После пет година самосталног живота, словачки народ показао је своју способност сопственог управљања, и тако још више подвукао своје право на свој нови живот. Словачки војници стоје на бранику европских граница, борећи се за слободу своје државе, и истовремено за спас целе Европе с њеном културом и цивилизацијом.

СРПСКИ НАРОД

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јонић.

ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.

РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА: Терезиште 5 меџанин, I степенште (Палата Извозне банке). Тел. 20-383.

ШТАМПАРИЈА „ЛУЧА“, Краљице Наталије 100. Тел. 21-772. Тромесечна претплата 48 динара шаље се преко „Преса“, а д. Влајковићава 8.

У спомен Милоша Масаловића ОСВЕТИЋЕМО ГА!

Милош Масаловић, човек и јунак, убијен је од оних који на бестидан начин ударају по највисталнијим интересима преојаћеног српског народа. Убијен је у време, кад се залажемо до крајњих граница да што више српских глава спасемо и сачувамо.

Гнусни злочинци убили су једног ретко доброг и поштењог човека, славом овећаног војника, нежног супруга и дивног оца, пожртвованог друга и пријатеља. Милош Масаловић је у сваком погледу својим жарким родољубљем и својом савесном службом народу и држави био светио пример, који нама и новим поколењима показује како се служи својој земљи и својој Отаџбини.

Милош Масаловић је дубоко ожален, не само од другова и пријатеља, не само од сарадника и претпостављених, него цео Београд одао је достојну пошту смртним остатцима овога великога слуге српског народа и заштитника српске државне мисли. Национални Београд осетио је праву величину овога хероја и пожртвованог борца у рату и миру за спас и добро српског народа, иако због своје скромности он је делао и радио, трошио се и сагоревао у сенци, бежећи од спољњег сјаја и великих положаја.

На погребу су биле можда и убице, физичке, и они који се иза њих крију. Уздрхтали су сигурно сви заједно они пред величјом жалости и туге, који су обузели цео Београд, који је покојном Масаловићу приредио величанствен погреб, као једном од најзаслужнијих синова српског народа. Можда су тек тада били

свесни страховитог недела које су починили, гађајући Милоша Масаловића, кога су чували само његово велико родољубље и његово поштење.

Не знам да ли ће ове демонске душе убица наћи свој мир. То је њихова ствар. Али читава фаланга Срба, пријатеља Мише Масаловића, његових војника, његових даљих и ближих сарадника, безбројно помогнутих избеглица, мноштво заробљеника и њихових породица, велики број несрећним ратом ојаћених и прогоњених, који су код њега налазили ослонац, помоћ и утеху — а у чему је он био ненадмашан, — неће се са овом трагичном и мученичком погибијом измирити све док не доклегод гнусне и одговорне убице не буду пронађене и примерно кажњене.

Нас не узбуђује вест лондонског радија о убиству «издајце» и претња тога радија: «да ће сви тако проћи који служе генералу Недићу». Напротив, поносно и ведра чела, и поред свих несрећа, које су снашле српски народ, сматрамо за част и срећу што идемо путем који је српском народу обележио генерал Недић и на коме је пао Милош Масаловић, чију ћемо смрт без милости осветити.

Ц. Ђорђевић

ПРИЗНАЊЕ НЕПОЗНАТОГ

Тешка, коб која је задесила наш ојаћени народ, устремила се свом тежином на њега задајући му свакодневно нове боли и несреће. Кукавно остављен од људи који су га довели на руб пропасти, српски народ се је беспомоћно освртао од куда ће му доћи спас.

И нашла се је група српских

синова који су стали на браник српске растргане и у црно завијене земље, трудећи се свим силама да у заједничком страдању олакшају колико толико свеопшту народну трагедију.

Међу првим српским врлим синовима који су се ставили на ратнопољење своје народу био си ти Милоше! Висока љубав према рођеној грудји, према мајци Србији, укоренила је у теби од твојих родитеља а очеличена у борбама за слободу и васкрс Србије.

Кочобеј, Флока, Нипе, Кајмакчалан, Милетица Коса, то су врхови и масиви који говоре и о теби Милоше, о твојој храбрости и јунашћу, које си ти показивао на прагу поробљене Отаџбине. Па и данас се са задовољством и поносом сети погледа који преостали борац II митраљеског одељења славнога V пука, свога храброг командира Милоша.

„За Србију сам се родио, за њу живим, за њу ћу и умрети“, говорио би ти често својим војницима, између тешких борби. И заиста зла судбина те трже из наше средине! непријатељи српског народа су знали добро тебе и твој рад и нису се устезали да гнусно и подло испусте злоничке метке. Нису се устручавали, јер они који су тебе убили знали су да убијају Србина, истинскога сина своје земље, и непријатеља њихових злочинских намера.

У бесмртној плејади српских витезова и див јунака забележено је још једно име. На олтар мајци Србији придонета је још једна жртва! Многи ће стари ратник заплакати, многа ће сиротиња сузу отрати, а ми ћемо и даље остати доследни путу и идеји за коју си ти положио живот Милоше!

Ж. Б.

РЕЧИ РАЗУМА И САВЕСТИ

Три пута пред препуном салом Коларчевог универзитета Димитрије Љотић држао је предавања, која су трајала по два и по сата, држећи публику у напрегнутој пажњи ни за час не прекинутој. Нису то били обични говори, говори професионалних политичара и демагога, којима је главни циљ да забављају масе, и да својим слаткоречивим фразама баш одврате пажњу слушаца од суштине проблема, пружајући површну обавештења и дајући решења најмањег отпора. Не, говори Димитрије Љотића то су речи разума и савести једног великог српског родољуба, упућене целом српском народу у једном критичном часу, када се поново о његовом опстанку или о његовом нестанку у братоубилачкој борби.

То су речи које доносе истину онакву, какву је види у дубини своје савести и у светлости свога жаркога родољубља један верни син српскога народа, који зна само за службу својој земљи, Богу и Краљу. То су речи које износе стварности у свету и код нас, праве узроке данашњег светског рата као и наше националне катастрофе. Оне делазе из искуства и разума једног далекогидог реалног политичара, коме његова доктрина, његово схватање света и живота дају моћ да продере у суштину ствари и да скида маске са лица главних актера ове велике драме човечанства.

Иако је сала Коларчевог универзитета увек била препуна, као ратко када, ипак је само један искувише мали део београђана чуо речи истине и родољубља Димитрија Љотића, а требало би сви да их чују како у Београду тако и у целој земљи. Верујемо, кад би наши суграђани без предубеђења и предрасуда, чули ове његове речи, видели овог човека, који говори гласом савести и српског родољубља, да би се намах ослободили утицаја једне перфидне кампање, која неуморно систематски претставља злоничерно рад овога великога српскога родољуба.

Толико је несавесна ова пропаганда да још мало па ће Димитрије Љотић испасти крив и за априлску катастрофу, коју је он пророчански предвиђао и противу чијег остварења он се храбро борио! Још мало па ће Димитрије Љотић бити крив за све недаће и несреће, које су се свалиле на српски народ за ове три тужне године, а које је он свима силама покушавао да спречи. Може неко други да чини највеће погрешке и да носи на својој души тешке грехове и многу невину крв, па се ипак преко тога прелази, док се тражи длака у јајету у поступцима и у речима Димитрија Љотића.

Служећи као и увек само истини и интересима српскога народа, без обзира на последице, ми и сада указујемо на разорно деловање ове несавесне пропаганде. Она наноси велике штете српском народу, приказујући лажно, са задњим намерама светао лик једног великог српског родољуба, коме је Поовиђење дало моћ предвиђања будућности и коме вера даје снагу да говори истину коју зна, ради спаса српског народа смело и отворено, без об-

зира на клевете и подметања подлих противника и њихових заведених жртава.

Жалимо зато успехе ове перфидне кампање јер због ње падају и драгоцене жртве, због ње нема слоге међу Србима. Она кочи разуман и природан развој догађаја и заоштрава односе међу синовима српске Отаџбине. Зато оштро осуђујемо ове троваче српске јавности и српских маса, које свесно или несвесно у служби непријатеља српског народа наносе велика зла његовим интересима, уносећи раздор и заваду међу браћом, дижући брата противу брата, Србина противу Србина са пушком у руци.

Служећи се лажи, клеветом и дифамацијом ова бесрамна пропаганда, са својом партиском затрваномошћу, претставља можда најверније и најзаслужније синове српске Отаџбине као издајнике и слуге туђина ма да су они својим самопрегором и својом жртвом сачували опстанак и живот српског народа. А можда су најактивнији у ширењу ових лажи и клевета баш они који би требало да су им највише захвални, јер да није било њихове борбе и њихових жртава, они не би могли данас да уживају у разним благодетима, не би могли да црноберзијанишу и да воде политику. Да није било њих Србије би можда нестало у црвеном пожару, који је Коминтерна хтела да запали и у коме је требало да нестане српског народа.

Има нечег болно трагичног, као што је уосталом и много што шта што се дешава у овој земљи за ове три године несреће и бола, у положају Димитрија Љотића, који су му његови противници створили у српском народу. За њега који се надахњује узвишеним примером жртвовања Исуса Христа ово страдање можда само јача његову веру, али за српски народ то је велика штета што га перфидна злоничерност спречава да још у пунијој мери може служити српском народу, Краљу и Отаџбини.

Узалуд он и у својој последњем говору на Коларчевом универзитету позива све Србе да се окупе око генерала Недића на српском путу, на једином путу којим их он води њиховом спасењу. Узалуд се он са својим хришћанским схватањем морала обраћа као браћи баш онима, који најцрње клевете проносе противу њега и његових пријатеља, позивајући их на сарадњу противу заклетог непријатеља српског народа, противу болшевизма.

Али заслепљеност и заблуделост његових противника, који још увек гледају кроз наочаре Лондона и Вашингтона у служби међународног јеврејства, толико је велика и можда неизлечива да његове речи често одјекују као глас вапијућег у пустињи, због чега српски народ подноси непотребне жртве, не успевајући још никако да свој брод уведе у луку мира и спасења. Али ми знамо да сва ова страдања не могу поколебати једнога Димитрија Љотића у вршењу његове дужности, у испуњавању његовог задатка ради спаса српског народа по цену највећих жртава.

М. Милошевић

ЧЕРЧИЛОВА РЕЖИЈА

Драма која се ових дана завршава у Лондону отпочела је у Москви, а продужена у Техерану. Има у тој драми много језивог и грозног: ва један безобзиран и нељудски начин довршава се ликвидирање престижа једног Краља и животне снаге једнога народа који је обманут и заведен. Главни режисер ове драме, која нас вређа и изазива револт, јесте господин Черчил. Љубоморни и брижљиви чувар сваке капи енглеске крви, он је нашао за много корисније да своје обавезе према свом црвеном побратиму, кога је до пре неколико година називао најкрволочнијим злочинцем, испуљује српском крвљу и српским животи-

ма. Човек који по унутарњим склоностима свога бића не држи реч, Черчил је врло лако погазио сва обећања и све обавезе које има према Краљу Петру и емигрантској влади у Каиру. У свом последњем говору, који је уствари био разоткривање и објављивање одлука донетих у Техерану, Черчил је изрекао смртну пресуду и Краљу и његовој влади, али истовремено наговестио и целом српском народу, да ће бити оглашен за непријатеља ако се не потчини Титу, кога је он прогласио својим личним пријатељем.

Приморан да дође у Лондон са водећим члановима владе, Краљ Петар се данас налази у тешкој и мучној ситуацији. У овој дра-

ми он је трагична личност, на коју је уперена сва оштрица англобољшевичке безобзирности. Од њега се тражи ништа мање, него да се одрекне себе, свог краљевског достојанства и интереса свога народа, који није ни ти хоће да буде бољшевички.

Принудно доведен на престо од пучиста Краљ Петар је уведен у бурни вртлог догађаја да би данас био ломљен у Лондону уз помоћ истих оних елемената, који су извршили пуч по туђем наговору и за туђе интересе.

Јер није случајно дошао Симовићев говор као опредељење за Тита, нити су случајно пучисти аташе кирске владе у Москви, и републикански зет Станоје Симић, прискочили у помоћ и Черчилу и Титу у моменту када треба сломити Краља и приволети га на компромис са Титом, који се држи на отстојању као да је он господар ситуације, а не неко други.

Као што се види Черчил је нашао сарадника. У његовом настојању да Тита уздигне изнад Краља потрчали су му у помоћ сви они који нису у својој души носили нераскидљиву везаност са српском земљом и са нашим народним начинима живота. То су обични каријеристи, прескакуше, лако савитљиви измењари, који за положај и злато могу свакоме стужити.

Јер смисао онога што се данас ради у Лондону јесте у

томе, да Черчил искупи обавезу другог фронта који је дао Стаљину на тај начин што ће на нашем простору активирати устанке и побуне не водећи рачуна о томе, да би у тим устанцима и побунама цео један народ нашао свој крај.

Врло много онеспокојава питање: шта ће бити? Ми не знамо на крају како ће се одиграти завршни чин ове драме или боље не знамо још данас како се он одиграва. Али ће нам и то бити познато и разјашњено као и много шта што нам је доскора било непознато и несхватљиво. Збиља рата тражи решења и јасне одлуке. Одлука ће пасти и овде. Али, без обзира на то каква ће бити та одлука у Лондону ми још сада можемо рећи да је то све што се тамо ради у односу на став и држање српскога народа само једна игра илудија. На нашем простору нису господари ни Енглези ни Совјети. Овим што сада раде, безобзирним притиском на Краља и на људе који нису хтели да се покоре Титу, они хоће само да покажу шта желе и шта би радили кад би били стварни господари ситуације. Ма шта било и ма какво решење пало једно је сигурно, а то је: никад и ни под којим условима српски неће поћи путем болшевизма. Он се неће ни преклонити, ни поклонити Титу, него ће се до последње могућности и до последњег човека борити против њега.

О ДВОГОДИШЊИЦИ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ

Прошле су две године. Две године од како је устројена и формирана Српска државна стража. Протекле су две године огромног и пожртвованог рада, без спољњег сјаја и без рекламе, али у толико више стварног, јер је резултат ту.

Просто је невероватно да је протекло само две године од када смо први пут запазли зелену униформу изразито српског кроја и са српским амблемима и ознакама, јер нам се чини као да је Српска државна стража од памтивека међу нама и са нама.

Тачно је то. Можемо слободно рећи да је стража заиста од памтивека, са нама, јер је та установа поникла из чисте свести Српског народа да мора достојати извесна гаранција, која значи поштење, законитост и ред.

Ето, тиме су испуњене протекле две године, и зато нам се чини да смо увек имали Стражу, да се од ње никад нисмо раздвајали и да се од ње никада нећемо ни раздвојити.

Још нам је свима у сећању она ужасна нервоза марта месеца 1941 године. Наш народ је тада боловао једну од најтежих болки у своме животу. Нажалост лекари позвани да га лече и излече, били су недорасли ситуацији и без довољног познавања психе Српског народа, те болесник паде у руке дилетаната.

Од нервозе створи се експлозија.

Последнице су биле тешке. Војска капитулирала, држава пропала, народ остао обезглављен, најбољи и најчеститији синови његови у заробљеништву а земља окупирана.

Лекарским језиком то би се назвала катастрофа. И тако је заиста и изгледало. Све оно што је толиком српском крвљу плаћено и заливено, све оно ради чега су нараштаји умирали са песмом на устима и визијом у очима замагљеним хладном магом смрти, све је то пропало, прокоцкано и уништено за непуних 15 дана.

Па ипак то није била катастрофа. Бог се је и овога пута умешао и сачувао Србију. Болесник је почео да се опоравља и све што је Српски народ преживео могло би се сматрати тешком и озбиљном кризом, више него ли катастрофом.

Ко се сећа тих дана, непосредно после завршетка рата, сећаће се како се свет хватао за главу и уздишући питао и себе и друге: „Људи! Шта би ово! Где су наши синови, очеви, пријатељи и познаници? Зар су они заиста заробљени? Не! Пре ће бити да је то сан, ружан сан из кога ћемо се пре или касније пробудити“.

На жалост све је то била збиља. Свест о томе долазила је лагано до изражаја и сви су изгледали били ту да ће Српски народ и ову кризу преболети.

Али: „Ил' нећа ћаво ил' нећа Бог!“

Јавише се ројеви комараца, па почеше да зује око ушију вреднога српског сељака: „Дужи се на устанак! Удри окупатора! Удри главом о зид да га обориш! А ако и сам изгубиш главу, па шта то мари, има доста олошак на белом свету, који ћемо довести на твој родни гроб, јер су све приче о својини, о Отацини, о роду и народу, трине и кучине!“.

Резултат није изостао.

Нов ветар дувао је по српским косама и брдима, по утрини и луговима, по долинама и равнинама, по забранима и торовима, по кућама и колибама. Ветар злобе и пакости, безвлашћа и безакоња, смрти и уништења. Настаде нова криза. Овога пута врло озбиљна: криза разбукталих страсти. Брат је устао на

брата, син на оца, кум на кума. Изгуби се оно српско поштење и образ.

Запалише се косе и брада, утрине и лугови, забрани и торови, куће и колибе.

Посејаше се гробови по дивној Српској земљи.

Зарише се у црно олаћене мајке, удовице и сестре. Запишта нејач без храниоца и браниоца.

Зачу се јелек тамо где је до мало час песма одзвјанјала.

Изгледало је да више ништа не може спасти Српски народ од потпуног уништења.

Непријатељи Српства ликовали су.

Тада се појави један човек, Србин по роду, војник по позиви и поче да позива, да опомиње и спасава Српски народ.

Тај син свога народа био је армиски генерал Милан Ђ. Недић.

Он се сети својих другова активних официра и подофицира које ала коб рата није одвела у заробљеништво и прова их.

А они се листом облазаше.

Са Српском тобојком у рuci и великим заветом у срцу: да ће се борити и гинити само за спас своје Отацине и народа, гинули су они ћутке, мушки и јуначки, у својим оружаним одредима широм целе Србије.

Њихови животи и њихова крв није дата узалуд. Непријатељи Српства реда и мира тучени су и потучени свуда.

Пожар је почео да се гаси.

Из тих оружаних одреда створена је 28 фебруара 1942 године Српска државна стража. У почетку састављена само из активних официра и подофицира она има данас у својим редови-

ма велики број сељачких синова рођених и одраслих на српском селу, који су дошли да попуне празна места изгинулих, јер је број припадника Српске државне страже ограничен.

Две године су од тога доба протекле. Било је а и сада је још увек тешко одржавати крваво стечени ред и мир. Али су припадници Српске државне страже умели то да чине, верни свом завету, са потпуним самопрегоревањем, одговарајући достојанственим ћутањем на злобу и подмукла клеветања оних чији је једини циљ обогатити се.

Две године пуне мука, тежба и напора, али и славе. Две године крвавења са нурушиоцима реда и мира. Две године борби, умирања и рањавања.

Али је мир одржан и звет испуњен.

И данас сваки грађанин, када види органе Српске државне страже осећа да му држава ипак није пропала, да постоји организована власт којој су чување законитости, безбедности, живота и имовине највећа и једина светиња.

Ето, зато нам изгледа да је Српска државна стража од памтивека са нама и међу нама.

Разумео је то цео Српски народ од редова интелигенције па до земљорадника, тога нашег највећег и најбољег дела.

Леп број људи који су из ових друштвених слојева дошли да са поносом служе у Српској државној стражи најбољи су доказ за ово.

О Српској државној стражи није потребно ни писати ни говорити.

Дела говоре за њу!

ОФАНЗИВА САДКСТА

Неколико таласа зимске офанзиве нису донели Советима таквај успех који су они очекивали, а који им је потребан као копно даљенику. У Москви су се надали да ће последња фаза, последњи талас зимске офанзиве донети победу која је до сада изостала. Генерал Жукков је бацно многобројне дивизије на целом фронту од Доњег Дњепра, па све до источне Галиције, у намери да сломи немачки фронт.

Жукков је залочио. На целом источном бојишту настала је распутница, и зато су немогући брзи покрети већих армиских маса. Самим тим је советска офанзива изгубила знатан део своје динамике.

Али та распутница је само једна околност која отежава советске операције. Главну улогу у одбијању болшевичких напада игра несаломљив дух немачких трупа и хладнокрвна енергија немачког вођства.

Из непознатих разлога Жукков се сматрао за војсковођу који са мање безобзирности лије крв своје војске. Овога пута он је показао да је стопроцентни прсталина оператике „кланице“. Штавише, његови напади имају толико безобзиран карактер, толико крвави карактер, његови напади почињају толике губитке советској војсци, да се може говорити о оперативни сализма.

Немци скупо продају сваки метар терена који су у почетку овог рата на Истоку освојили као маневарски простор. Совете скупо стаје сваки и најмањи територијални успех. У последње време борбе су се одигравале у области Доњег Дњепра, где су се Немци повукли, по свој прилици, на реку Иртиш. У области Кривог Рог Совети нису и никаких успеха.

Даље према северо-истоку, њима је пошло за руком да заузму

град Уман. Али су Немци на то одмах одговорили јаким и успешним противнападима. Битка у области Шепетовке постала је веома жестока, јер Совети хоће ништо пото да пресеку железницу из Одесе за Лавов. Исто тако било је тешких борби у области Проскурова и источно од Тарнопља. И на овом сектору немачке трупе су биле веома активне у противнападима, пошто су добиле извесна појачања.

Генерал Манштајн се бори фронтом према северо-истоку и веома хладнокрвно одбија болшевичке нападе доле, код Доњег Дњепра, без обзира на то што је његово лево крило нападнуто и код Тарнопља. У тој хладнокрвности видимо постојање неког немачког оперативног плана који се свакако базира на искоришћавању конфигурације фронта, створене советским напредовањем према Галицији.

Још је рано говорити каква ће бити немачка реакција на то напредовање, али је несумњиво да се у Берлину ситуација процењује потпуно хладнокрвно и да тамо сматрају ову советску офанзиву као одличан прилог за остварење немачког оперативског плана.

Док на јужном делу фронта Совети чине највеће напоре да би искористили последње тренутке док се цело војиште није претворило у пиновску бару, — на средњем отсеку фронта није било великих битака, — то се војиште већ претворило у бару.

На северном отсеку Совети нису имали никаквих успеха, нити код Невода, ни код Острва, ни код Пскова, а код Нарве су изгубили своје мостобране.

Немци дају овој битци карактер борбе материјала, док Совети и даље настављају борбу људством. Крајњи резултат те утакмице није тешко погодити: задике европског ратног материјала су неограничене. Залихе советског људства већ су толико мале да, према исказима заробљеника, Стаљин мобилише сада све жене које немају деце, како би их послао на фронт.

Советска Унија опасно крвави. Британоамериканци и даље остају пасивни сведоци. На италијанском фронту ништа се не дешава. Генерал Александер нема снаге и енергије за настављање борбе.

Чак и ваздушни терор не може да се спроводи с таквом енергијом, коју би желео врховни заповедник уморства генерал Харис. Много се вајају они који говоре: „Сто оборених америчких авиона не значе ништа. Британоамеричка индустрија може да изгради, ако је потребно, више од сто машина дневно.“ То је истина. Али губитак хиљаду авијатичара у току једног дана ствара такву празнину у ваздухопловном кору, да британоамеричка авиација није у стању да подноси те губитке.

Ако једна чета изгуби данас 20 војника и сутра 20, и мора да рачуна да ће и идног дана изгубити по 20 војника, онда ништа не помаже попуњавање. Попуњавање употпуњаје бројно стање али не успоставља морал чете која је потрешена сталним, тешким губицима.

Зато је ваздушни терор разочарао саме Британоамериканце, ауторе тог дивљег начина вођења рата. Ово разочарење је нешто више од обичног разочарења у рату, које настапа извесног неуспеха, Британоамеричко разочарење у ваздушни терор је разочарење у једини начин борбе коју су сматрали за победоносну.

М. Војновић

ДВОГОДИШЊИЦА ПЛОДНОГ РАДА БЕОГРАДСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ РАДНОГ ОДБОРА

Огромни напори уложени су како од стране државних власти, тако и од стране општинских власти, а не мање од целокупног српског народа, да би се ово тешко ратно време преборило и да би се избегла авет глади, која је у почетку била земљи запретила. Захваљујући удруженим напорима и схватању ситуације у томе се успело у највећој мери, те данас имамо један врло утешан биланс: да ниједан Србин није умро од глади.

Питање исхране нарочито је било тешко у Београду. У толико више напора морале су да уложе и власти и сами грађани. Срећом и у томе се успело. Ако смо не само прошлог лета, већ и ове зиме били увек у могућности да се на самим београдским пијацама снабдевамо довољном количином основних плодова земље, за то треба да захвалимо како мерама и увиђањности власти, тако и чинијеници што су већ прошле године простране и раније пуне површине земљишта око престонице обрађене и засејане од самих београђана, који су, заборавивши свој ранији безбрижан велерадски живот, дохватили лопате и мотике, засукали рукаве и пуне пољане претворили у плодне поврћњаке.

Београдска општина, на челу са председником министром Драг. Јовановићем и председником новооснованог Пољопривредног радног одбора, потпредседником Општине Илијом Параносом, предузела је велик и замашан посао расподеле и воргедсређивања тог новог пољопривредног рада у Београду.

ЈУБИЛАРНА СЕДНИЦА

Велики, видан и благотворан успех обележен је и прослављен прошле недеље у Пољопривредном радном одбору Београдске општине свечаном јубиларном

седницом поводом двогодишњице.

Седници су присуствовали министар пољопривреде и исхране и руковалац планске пољопривредне производње инж. Рад. Веселиновић са помоћником Драг. Миловановићем, Претседник општине министар Драг. Јовановић са потпредседницима општине Илијом Параносом и Иваном Миљевићем, директор Пољопривредног радног одбора Милош Вукићевић, остали истакнути функционери београдске општине, позвани гости, чланови и особље пољопривредног радног одбора.

Свечану седницу отворио је претседник одбора Илија Паранос. Он је изнео улогу одбора у организацији поделе земљишта београђанима, те у набавци и подели семена и пољопривредног алата. Истакао је спонтани одзив и пријемност београђана, те је изразио наду да ће они и овог пролећа са исто толико воље и мара приступити раду, јер се не треба заваравати мишљу да идућа година у погледу исхране неће бити исто тако тешка, као што су и досадашње биле.

Претседник Драг. Јовановић захвалио је пре свега Београду, који је за ове 3 године несреће, туге и жалости приступио раду, те тако искупио дуг према себи и српском народу. Затим је захвалио претседнику Пољопривредног радног одбора Илији Параносу, члановима и особљу, који су урадили све да Београд не би гладовао, док је општина преко својих кухиња и народних ресторана такође приложила свој обол.

ПОЗДРАВ ПРЕТСЕДНИКУ ВЛАДЕ

На предлог председника Драг. Јовановића упућено је поздравно писмо претседнику Владе генералу Милану Недићу, у коме

се подвлачи, да ће Београд и београђани и овога пута, као и до сад, испунити своју дужност.

У име министра пољопривреде и исхране и руковаоца планске пољопривредне производње говорио је његов помоћник инж. Миловановић. Он је такође истакао заслуге Београда и београђана на спровођењу планске пољопривредне производње, која је потреба садашњости, али исто тако и потреба будућности.

Извештај о досадашњем двогодишњем раду Пољопривредног радног одбора поднео је директор Милош Вукићевић.

Из извештаја се види, да је главни задатак постигнут и да је засејано 1.814 хектара слободне земље којом је располагао Београд, без Макиша. Чиновници одбора потпуно су одговорили својој дужности и око 20.000 београђана, који су прошли кроз одбор, били су задовољни.

ОБРАЂЕНО ЗЕМЉИШТЕ

У погледу финансиске ситуације Одбор је успео да своје расходе покрива сопственим средствима, тако да није био на терету буџета Општине града Београда.

За наступајућу економску 1943—1944 годину стање није дефинитивно, али се по досадашњој ситуацији може позитивно тврдити да ће ове године све бити обрађено, ништо су готово све обрадиве површине пријављене и ангажоване.

На завршетку свечаности министар пољопривреде инж. Рад. Веселиновић захвалио је лично претседнику Драг. Јовановићу на досадашњем труду и заузимању, честитао му на великом постигнутом успеху и пожелео скору срећнију будућност Београду и српском народу у миру и благодинању.

ОНИ ИЗ ПОЗАДИНЕ

Саможива, похлепна и нескрупулозна позадина раграна је наше тешке стварности. Она је извор спутавања здравих националних снага које се отимају из загрљаја коби и боре да би се овом народу осигурала радоснија и лепша будућност.

Позадина то је скуп профитерских и политиканских елемената протканих оном убојачком интелигенцијом, која живи у илузијама протеклих деценија, отсечена од живота и учаурена у доктрине којима је давно одзвонило.

Позадина то је оно ружно, одвратно и опасно личије живота којим се живи у овоме граду, који не осећа збиљу народних страдања, ни величину самопрегора и ограничења оних који се боре и гину не зато да би се ови богаташи и пиоровали, него зато да би народ нашао свој пут и оснажио свој став.

Позадина — то је оно љтаво, превртљиво и подло друштво које образа нема, душе нема, националне свести и поноса нема.

Позадина — то је цинични јатак сваковрсне хајдучије, извор материјалне помоћи за сваковрсне пуштахије било црвене, било оне друге који одбијају да једу кашиком, јер веле да „ослободници“ морају да се хране само деликатесима.

Позадина — то је језива коб овога народа, која мора бити и савладана и рашчишћена и зауздата.

У прљавштину ове позадине гмижу ситни и бедни похлепници, интриганти, властољупци и слугерање свих бивших режима. У њој гмижу обезличене и аморалне индивидуе, које не подносе светлост и лепоту новог које долази, него беже у мрак својих грехова и скривају се у прљавштину својих недела.

Шта чека ове носиоце позадине? Ми добро знамо да на фронту одбране српства нису главни непријатељи они по шумама са црвеном петокраком звездом или без ње. Много опаснији непријатељи српског опстанка, оживљење српског духа и препорода, јесу ови профитерско-политикански елементи, који се скривају иза разних позиција и веза, који тргују и богате се и верују да чувају своју политичку чедност у данима када се ради о животном опстанку српскога народа и о судбинској борби за Европу. Ми видимо и осећамо како они цинички резонују и како се узалудно надају, да ће доћи њихов дан. Тај дан би требао да буде дан интегралног повраћања на старо, оно што је прошло, оно које би њима повратило позиције, власт и могућности разврат-

ног и распикућског живота на штету народне заједнице, коју су садистички испијали као пауци.

Ми презиремо, а не жалимо ову позадину. Ми је не потцењујемо, али је и не прецењујемо, јер знамо да је нова смена која долази несаломљива, непоткупљива и несаблажњива. Ни она три најопаснија искушења којима подлеже већина људи не могу саблазнити оне који се данас на разним странама боре за Србију. Али ако их ништа не може саблазнити, а ако их позадина својим уобичајеним методама не може прогутати ни омекшати, они не могу заборавити, по огњу идеје коју носе у себи и по дубини националне свести о одговорности за народну судбину, да не по-

траже једнога дана обрачуна са онима који их блате, а живе од њихових жртава, који их руже а благују, који их исмејавају док они гину, који их подозревају док су сами они готови на све.

Позадина се прецењује, ми је не потцењујемо. Ми је само опомињемо да се тргне ако је још могуће са пута којим иде, да се коригује, процени и испита и да сама по императиву гриже савести отпочне давати плодове покајања. Иначе? „Већ секира стоји поред дрвета и свако дрво које рода не доноси сече се и у огањ баца“.

Данас је време подвига и жртви. Ми то знамо и тим путем идемо. Они не знају. Ми их само потсећамо на то.

Др Р. Бановић

ВЕРОВАЛИ ОНИ ИЛИ НЕ...

„Прљава чаршија“ и „покварена интелигенција“ ништа српскога немају. Тај тип је српство водио до пропасти, тај исти тип је и у пропасти све чинио својим животом и понашањем да српство нестане за сва времена.

Море достава одвратних и отровних, сплет интрига и нељудских израза разних потичу из ове средине. Зграњавају се људи над свим тим и питају као у чуду да ли су то Срби, да ли су то људи уопште? А све то што чине, ти бедници који морају нестати па било шта било, чине само из својих ситних, себичних рачуна, само ради себе и удобности сво-

је најближе, њима истоветне околине. Спаси моју кућу лоповлуком стечену, не дирај моју стрину јер ћу и њено имање наследити, спаси моју главу, а све друге српске главе нека оду у неповрат! То је њихова интимна парола.

У сваком случају одзвониће брзо „прљавој чаршији“ и „поквареној интелигенцији“. Веровали они у то или не, то је сасвим споредна ствар. Никад више неће бити оно што је било од 1918 до 1941. Српство ће да живи кроз векове, али продужење живота српског не може се замислити с типом „прљаве чаршије“ и „покварене интелигенције“. У страдањима и сузама српскога народа, тај ће тип нестати.

ИСПОВЕСТ

Ја нисам песник „сивих небеса“, ни црних, „бездних патња“; у римама мојим не врви од тлапња — ко једином дару Удеса.

Не лијем отров жучи и лажних боли у стилу књижевних вајних „модерниста“, онда кад срце моје кликће и воли, и сунце „црно“ као злато блиста.

Реч Бог не пишем малим словом, јер она је више од речи — појам за мене; она је симбол светла насупрот сене, и вечна тежња ка лепшем, бољем, новом.

Породица, Народ, Краљ, Отаџбина, Морал, Љубав, Рад — извори су мојих надахнућа; кроз њих и за њих стварам корал песама својих — изразе својих прегнућа.

Ја нисам, дакле, песник у стилу „модерномана“ преразних боја, што се уз вео, кадриф и свилу играју народних хероја, и не знам да ли су песме моје уметност чиста — има ли нешто уметничкога у њима? — али знам да ме оне правдају пред свима, што нисам и никад нећу бити — „модерниста“!

И. Милачић

СЛИКЕ И ПРИЛИКЕ...

Она „добра“ деца још „бољих“ родитеља опет су се једном у правој светлости показала. Улазнице за Љотићеву предавање продавале су се по 500, 700 па и по хиљаду динара од комада. Мангупска „деца“, која се извлаче везама својих родитеља (и другим сретствима) од сваког рада, од сваке обавезе, која се скитају од биоскопа до бифеа, од кафана са музиком до разних јазбина и слично, и овде су нашла уносан посао. Та деца и њихови родитељи знају да олађавају Љотића и српске добровољце као „издајнике“ и „петокolonаше“, иако могу да проводе удобан живот, захваљујући једино њиховим напорима, њиховим жртвама. Па, ето, ни то им није довољно! Кад се ради да лако дођу, и на неправилан, непоштен начин, до добре зараде, готови су да уновче и Љотићеве речи, Љотићеве мисли, па

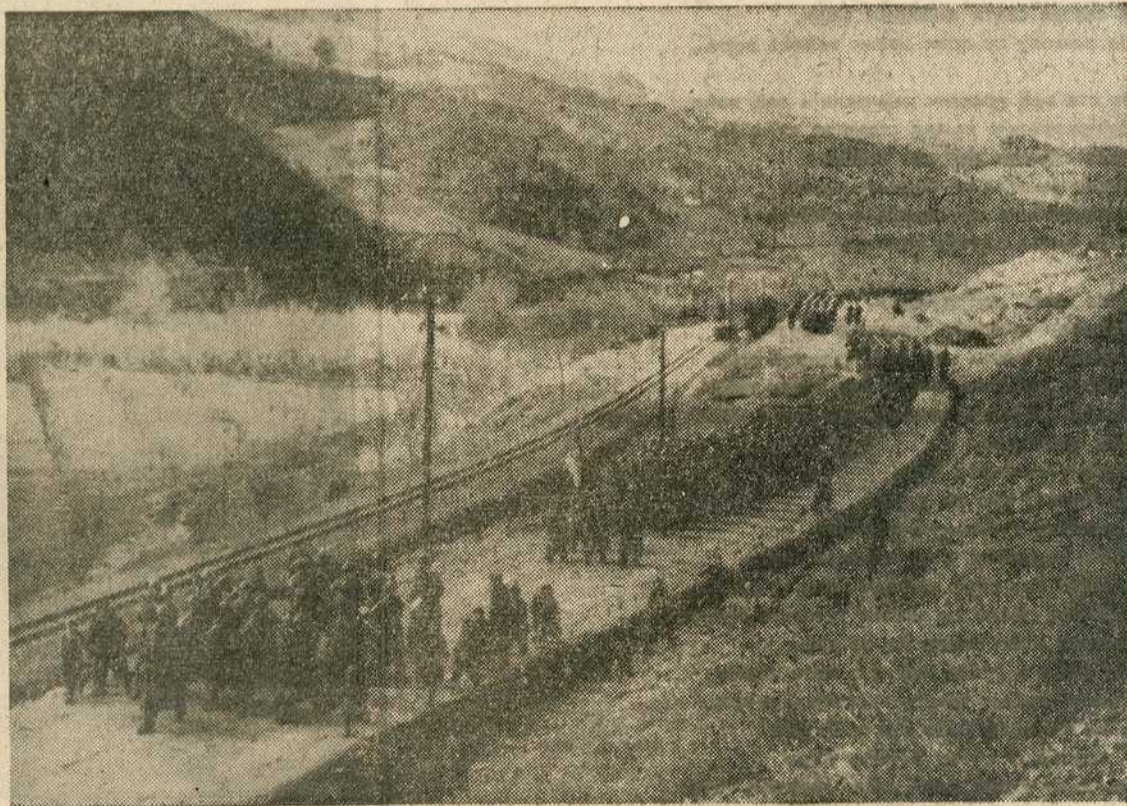
мада су иначе против тих речи и против тих мисли.

Наши неутралци, они што гледају скрштених руку, они што седе на две, три па и више столица, они што су увек спремни да служе три цара у исто време, они што чекају да падну велике одлуке па да се тек тада одреде, — налазе се у све тежој ситуацији. Пред њима је све црња и црња ситуација, све безнадежнији пут.

Како се развијају догађаји, све је мање изгледа за средњу линију и за какав селамет за „средоње“. „Мораћемо се одредити и ми“, почиње да сазрева код њих ова мисао.

Пљушти с лева, пљушти с десна, удара са свих страна, буна је и ветрометина на хоризонту. У крупним линијама одртавају се два једино могућа и природна фронта: један је за Краља и за националисте, други је за Тита и бандите свих боја. Један је фронт народ, а други је олош. Један је фронт заједница и хармонија, други је крдо разбојника и пљачкаша и анархија. Ко је на средини, ко је на средњој линији, ко врда, ко иде сад амо сад тамо, тај има да буде прегажен или од једног или од другог или и од оба све оштрија и изразитија фронта. Саме прилике, сама природа ствари на то упућује и томе се нико не може одупрети. Муњевитом брзином примичемо се часу кад више неће моћи да буде „неутралних“ и кад ће се неутрални сматрати и с једне и с друге стране, са оба фронта, као сметња која мора бити уклоњена и прегажена, да се јасније сагледају и подухвате два противника.

То почињу да увиђају наше „средоње“, па им није лако при души. Не можемо им помоћи нити имамо времена да их просветљујемо ми, ако их већ сам развој догађаја није у стању да просветли... М. П.

Добровољачке јединице у маршу

(Фото: Арх. В. от. СДК.)

Како добровољци проводе слободно време

Шабац, марта

Пространа, лепо окречена соба. На вратима прикуцан распоред страже и редарства који је четни „хатица“ откуцао на писањој машини, као и увек не с великом вољом, пошто њега као „канцеларског“ распоред страже тргнуто много не занима. Деловодни протокол и експедиција поште, како наш хата понавља од јутра до мрака, без зрна барута отераће га у гроб...

Већ је дат знак за вече. Двоспратни кревети за трен ока добијају свој јутарњи изглед. Разастире се ћебад и шаторска крила која, поред главне намене, служе још као кишни мантил и покривач. Собни старешина будно мотри на новајлије, навикнуте да у соби, пуној људства, истресају постелину. После две-три строжије опомене, све се доводи у ред.

Уз саму пех смењени стражар, новајлија из Баната, греје промрзле прсте. Четри сата слободног времена до поновног одласка на дужност пролазе брже него што смртници обично могу замислити.

Већ доцније, на стражарском месту, сваки минут, као за пакост, потсећа на гладну годину...

Дежурни официр још једном прегледа порције које морају бити чисте после сваког оброка.

ЧОВЕК СА „ЗАШВАЈСОВАНИМ“ НОСЕМ И ЛАЛА ЗА КОГА „СВЕ ЊЕМА ВЕЗЕ“

У соби тишина. Рекло би се да човек може мушицу чути у лету. Изгледа да сви спавају. Само четни опремар, дебељушкато банатско дете, на горњем спрату, непрестано глады лепе брчиће, који се у најмању руку двадесет пута дневно наћу пред стакленим предметом, званом: огледалце. Глађење бркова трајало би ваљда до поноћи, да се није чуо глас из приземља:

— Еј, ти, будмасти, горе, шта је с том сланином. Ако је потребно писмена молба са прописно прилепљеном таксеном марком, поступићу по кратком поступку.

— Ха, ха, пристајем, само реци колико износи дебелина наслаге сала на месту где је електродом зашвајсован твој нос!

И тако око једног парченцета сланине, око поноћи, дебељушкати четни опремар открива нам за релативно кратко време причу о носу цимер-колеге с доњег спрата, за кога кажу да је у своје време био зашвајсован, али што је још ни данас ни сам могао спасти. Било како му драго, можда ће али гласови рећи да „зашвајсованом“ ласкам, али тако је, безмало.

Жеља „зашвајсованог“ за парченцем сланине као што се види, наишла је на чврст одбранбени бедем. Прича се да је те ноћи кап по кап воде цурила са усана једног гладнице који ће већ сутра потражити срећу на другом отсеку „фронта“, можда отпорно слабијем од другог.

У другој соби „обавештајци“ будно мотре на оне који псују по најновијем систему, некако лакшим, умеренијим тоном него раније, али ипак псују. Предвиђене казне, „20 динара за једну псовку“, изричу се у већини случајева на лицу места, или, ако је буџет расхода покорио буџет прихода, наплата се врши, званичним путем, преко благајне Команде.

Тек што је један новајлија поштено опсовао, пришао је омаљен „шеф обавештајаца“ наше Команде, иначе Банаћанин, с надимком „Лала“.

— Две банке, молићу лепо!...

— А, зашто, бре, па нисам никоме ништа опсовао. Само се језичић оклизнуо и ништа више. Боже мој, зимско време, па није ни чудо.

— Њема везе, њема везе. Кад могу други с већим чиновима од тебе, на подофицирском положа-

ју, да покатад плаћају стотку дневно, можеш ваљати ти.

Новајлија се мешкољи. Гледа на сваки начин да избегне казну. Међутим, Лала је упоран, и све док се, можда последња, двалесетива није помолила из џепа кажњеног, чуло се у соби:

— Њема везе, њема везе Па, брате, говорим ти српски, њема везе!...

РАЗГОВОР УГОДНИ НАРОДА ВРАЊАНСКОГ

У нашој Команди све се врти око наредника Живојина Бранковића „Цанета“. Као надзорник зграде или како га регрути из Мачве зову „ауемајстор“, стекао је убрзо симпатије свих добровољаца наше малене, али вредне спомена јединице III пука СДК. Познат као Врањанец с малим, увек углаћеним брчићима (иначе највећа конкуренција четном опремару), постао је међу нама не само предмет пажње, него личност без кога се не може замислити ни један слободан час, испуњен обично међусобним задиркивањем. — Које се кад је „Цане“ расположен протегне до у бесконачност. — Или пак шалама на рачун неког самозваног четничког војводе који је у своје време, како очевици веле, за свој одред напустио целу кућу истовом, па је после пораза све то морао оставити нетакнуто сељацима од којих је све то покупио насилним путем.

Наредник Живојин, који ваљда и у сну, заједно са својим помоћником, непрестано понавља бројеве деловодног протокола и бројке аката под којима је пошта тог дана експедована, своје слободно време у касарни проведе са „Цанетом“, старим шалвицијом — Врањанцем. Кад се у току разговора угледних народа Врањанског, обојица спотакну о неки нерешиви предмет, „Цане“ ће рећи:

— Немо се дираш, брате мој! А већ с јутра Цане ступа у акцију. Приликом деобе дрва они који су га синоћ задиркивали примиће „најлепше“ примерке буквог дрвета. Све по оној „како радиш себи радиш“...

Али и поред тога нашег Цанета — старог Врањанца сви воле...

МЕЂУ МУЗИЧАРИМА...

У нашој Команди музичка чета претставља свет за себе. Смештени у засебној соби у приземљу зграде музичари, разуме се, преко целог дана музицирају. Одвојени шпанским зидом од осталих они, кратко речено, заборавају на све, па и на себе, у тренуцима кад млади, талентовани виолиниста Бакић, засвира нешто „по своме обичају“, или кад музичар (иначе добар фудбалер) Ј. Станковић почне са причама о будућим фудбалским сулијама који ће уместо пиштаљке у устима, држати трубу или тромбон.

Док у касарнском дворшћу млади регрути из Мачве и Подриња егзистирају и док у писарници броеви деловодног протокола одмичу полако, али сигурно дотле се тихо, некако, саблажњиво чује валцер „На лепом плавој Дунаву“ кога ће већ можда сутра-прекосутра добровољци II батаљона III пука имати прилике да слушају по снегом покривеним парковима Бање Ковиљаче, где проводи дане будућа елита нове српске војске.

Онда кад буде било најпотребније на све се заборава. Пред свима нама овде искрснуће одломак из десете заповести српским добровољцима. „Претстоји вам тежак посао. Треба довршити започето дело. Српски народ отргнут је од ивице понора, треба га поново преко провалија и прека, уз напорне стрмине, извести на светосавски српски пут. Велике напоре и тешке жртве мораћете да уложите, ви српски добровољци, да се то дело оствари. Судбина српског народа је у вашим рукама.“

Кроз свакодневни живот добровољаца наше малене, али вредне Команде, провејава сваким даном све јако мисао која нас никад неће напустити, мисао да заборавимо на себе и све своје личне бриге и невоље, јер су и сувише безначајне према невољама српског народа.

З. С.

Зора на помолу

Горе срца, добровољци,
Дигните ведрa чела,
Пустите снажно ваш корак мушка,
Заставе драге нек вам стално вијоре
И светле свети амблеми ваши,
На помолу су први зраци велике зоре...

Ви сте већ прошли најкрвљиви део боја,
Најтрновитији комад стазе за вама је,
Прва стотина другова храбрих
Давно је пала на бедему првом
И расирчила пут легијама силних
Које данас ступају моћно...

Горе срца, добровољци,
Поносом смерним испуните груди,
Радошћу тихом нек вам трепере срца,
Својим рођеним очима све више гледа,
Својом рођеном главом све више мисли и суди
Наш мили род,
Српски се народ буди
Из тешког сна се диже,
Исправља и брзо ће као виа
Стати на прави, свој исконски пут...
А тада? Тад зоре победе важе ту је,
Зајачаће звона са светих храмова српских
Заставе важе гордо ће се дићи
Пут неба и сунца које ће брзо стићи
Да сву земљу српску топлотом овари,
А легије важе биће тад и бројне
И последњи човек видеће јасно
Зашто су некад важе мале јуришне чете
Биле онако смеле, чврсте, увек непробојне...

С. ВУЈАДИН

СВЕЧАНА ЗАКЛЕТВА ДОБРОВОЉАЦА III ПУКА

Бања Ковиљача, марта

Већ дуже времена смештен је у Бањи Ковиљачи II батаљон III пука СДК. Под врло добрим условима за свакодневни живот и војничку обуку нови српски добровољци под командом старих, искусних антикомунистичких бораца, пролазе кроз школу војничког живота у оквиру који води рачуна не само о најосновнијим принципима војничке обуке већ и васпитању омладинаца.

Од тих омладинаца, у већини случајева одгајеним у селима Мачве и Подриња, преданим радом и најприкладнијим педагошким методама, створен је за кратко време нов кадар српских добровољаца, који ће у свакој прилици показати да су пошли путем оних 120 младића из првих борби с партизанима, септембра 1941 године.

За свечану заклетву добровољаца II батаљона III пука СДК., у Бању Ковиљачу приспео је на дан заклетве почасни вод добровољаца са музичком четом пука. Заклетви, која се обавила у просторијама бањског хотела, присуствовали су официри II батаљона, на челу са својим командантом капетаном I класе Јованом Добросављевићем, као и друге званице.

После службе Божје и заклетве узео је реч командант батаљона капетан Добросављевић. Он се обратио новим добровољцима с поруком да следе начелима рада генерала Недића, јер сви остали који га не следе тим путем — без обзира под којим се именом појављују — долазе у ред смртних непријатеља српског народа.

Непосредно затим прешло се на извођење другог дела програ-

ма, уз суделовање музике III пука СДК.

Тиме је заклетва добровољаца II батаљона III пука СДК., била завршена.

Р. В.

Зидајмо и себе у темеље ове...

Животом и борбом својом задивљују свет.
Чујте, победе њихове краси најлепших кринова сплет.

Знајте, да они добро знају, зашто младе животе на олтар Отаџбине дају.

Верујте, да другови драги, који већ животе даше, за нас су највеће светиње — крв крви наше.

И зато, нека младост наша као сунце ведрa и пулољак једра, буде вечита светиља, у крајичку наше плодносно груде, плодносно биљка.

И сваки грмен црнице земље, знојем и крвљу нашкропане, бели је спомен! Зидајмо и себе у темеље ове, дивно извајане КУЛЕ СРБИНОВЕ...

Живорад Д. Илић, добровољац

Полазак у дејство...

(Фото: Арх. В. от. СДК.)

50 ГОДИНА ОД СМРТИ ВОЈИСЛАВА ИЛИЋА Песник вишег Србизма

Ако се у ове претпролећне дане, уз наговештаје првих јагорчевина, првих љубичица, првих облака азушне боје, сетите драгих покојника, на београдском гробљу пашће вам у очи један усамљен, смиран кутак, брижљиво ограђен, чисто одржаван, мраморно ведар, с малим, али животно-полетним попрсјем у средини.

Ту већ 50 година лежи Војислав Илић, песник и за живота усамљен, ограђен, мраморан, али песник-мајстор долиноморавске прецизности:

„Чуј, како јаче ветар кроз пусте пољане наше
И густе слојеве магле у влажни ваља до...
Са криком узлеће гавран и кружи над мојом главом,
Мутно је небо сво.“

С Војиславом Илићем, као оно с Цезаром, у српској књижевности заувек је извојевана победа господства екавске лирике.

Иако врло млад, Војислав Илић је од оних песника, чији је дах стиха, дах самог његовог духа.

Када се буде писала права, веродостојна повесница песничког дела Војислава Илића, неће изостати поглавље, у коме ће се помно и прегледно изнети до којих су се могућности у томе врло младемо човеку сјајно такмичили дарови општег геометриског духа с даровима једне осећајне српске природе.

Над жучним и хучним трепетима срца, над бистрим и хитрим замасима ума, над бурним и дувним навалата нагонским, увек је лебдео, ако не божански, а оно свакако превасходни човечански дух, увек озбиљан, увек обилан, увек умерен и одмерен, да је у његовим неисцрпним преливима увек блистао златни пресека староставаог српског вишег израза:

„Избраник свештених муза, он
тамјан мирисан пали
У храму чистоте чедне. Љубави
опште крас
Он слави на лири својој, и с ње
се не диже нигда
Ниједан лажан глас.“

С Војиславом Илићем у српској књижевности заувек је завладао законик по коме је песма ерудитија стваралачког достојанства.

Иако врло млад, Војислав Илић је био прекаљени мајстор.

Под његовим ломним прстима, под његовим челом степена очију и очију степена чела, као баснословна сила отицали су мајсторски стихови, не може боље бити поработени у лепоти, да се они, и онда и сада, читају не само као потреба тренутне сладости, већ као потреба трајног саветовања у чинима, под којима обична људска реч неким дубинским махом пресеже у ударну снагу уметничке речи.

Описи природе, описи душевних стања, поглед на прошлост, поглед на савременост, људско дубокоумље, људско плиткоумље, спокојство, неспокојство, врлине, мана, љубави, горчине, — нису код Војислава дани по угледању на угледе европске, већ по сили једне више обдарене личности, која би и на голем камену, и на пустом острву, своју песничку мисао, свој стваралачки опажај, у отсуству људи, зверима и птицама нешtedимце дала:

„Тако у бледи сутон на мирне и
цветне равни
Бисерна роса пада, и лакор свеж
и драг
Ковиле густо стреса и лети у
бескрај тавни,
И слатки мирис буди и шумор,
тих и благ.“

С Војиславом Илићем у српској књижевности каквога српскога звука заувек је добила распон лирског позитивизма.

Иако врло млад, Војислав Илић још за живота горко се насмешио

пред чињеницама о свом успеху, о свом утицају, о правцу, којим ће, као полегло класје на једну страну, песници за њим поћи и његовом мраморном душом свакако је морала проћи сен господства усамљеног ствараоца, праћена хуком метежног стада подражаваоца.

Али, тај млади човек Исусових лета није био ташт.

Па ипак, Војислављева школа је створена по оној правди да нико није баш сасвим свој, баш сасвим самоникао, по оној правди да неко може имати у уху оно што неко носи у срцу, по оној правди да ако је Војислав писао стихове лирске, други могу писати стихове манирске, па да при свем том ипак буду и врли и такозвани неумрли.

Јер српски XIX век, у уметничком погледу, окончан је једним човеком, чије су речи, увек озбиљне, увек обилне, увек умерене и одмерене, од песме стварале сребрни трн, уперен само онда према људима, када се они из бедне потребе штурог убеђивања, као осека повуку испод равни стваралачког достојанства:

„И препороћен тако, под заста-
вом слободе

Мој дух се глупости смеје на
њеном шареном трону

И грубој сокачкој луди, и робу
салонске моде,

Нарпису фанфарону.“

Са Војиславом Илићем српској књижевности подарена је такозвана сума поезике, коју и добро подражавати значило је бити добар песник.

Војислав Илић

(Цртеж: Ђуза Јанковић)

Иако врло млад, Војислав Илић није, како се то обично тврди, српску поезију стварао европском, већ су снажно урођене могућности тога нашироко даровитог песника, товарном листу српске исконе осећајности за потпис изнудиле општи уговорни знак за уметност свих пет континената.

То није артизам.

То је само виши србизам.

Поносит и поштен, чела степена очију, очију степена чела, усамљен као сфинга под којом као реке теку вера у себе, мера ван себе — велики Војислав Илић, наслеђен само на родоначални законик уметничког стварања, и после 50 година с правом се назива:

Архимед српског стиха.

—3.

НИКОЛА БЕШЕВИЋ: ОДМОР

О ГЕТЕОВОЈ „ИФИГЕНИЈИ“

Поводом извођења Гетеове ИФИГЕНИЈЕ Народно позориште приредило је свечану академију на којој је г. др А. Шмаус, директор Немачког института одржао следеће предавање:

Прошло је 11 година од прославе стогодишњице Гетеове смрти, која је у Србији а нарочито у Београду свечано обележена многобројним манифестацијама, између осталог извођењем Гетеовог Егмонта у београдском Народно позоришту. Били су то свечани моменти кад се целокупно Српство опет сећало једног од својих великих пријатеља, који има бесмртних заслуга за стварање нове српске националне културе. То исто осећање благодарности побудило је некада прве преводиоце да окушају срећу да поједине песме тог немачког песника преодену у рухо свог ма терњег језика и да на тај начин обогате своје културно благо.

Свега нас дели шест година од стогодишњице Гетеовог рођења. Убеђени смо да ће Српство опет проговорити истим осећајем благодарности, не немачком песнику за љубав, него зато што он и његово интересовање за српску народну поезију и његово пријатељство према првоборцу српске националне културе Вуку Караџићу претставља одавно саставни део српске културне традиције.

Између та два значајна датума пада садашње извођење Гетеове ИФИГЕНИЈЕ. У тешким временима, истина, али у толико пре доказ да српско културно стварање иде и даље својим традиционалним путем.

Друго је питање да ли је било потребно да се овај позоришни догађај обележи претходном свечаном академијом. Као одговор на ово оправдано или неоправдано питање дозволите ми неколико речи.

Гете је много превођен међу Србима. Међу преводиоцима налазимо најистакнутија имена српске књижевности као В. Живковића, Змаја, Шантића, Војислава Илића, све до Светислава Стефановића и Велимира Живојиновића. Упоредивање њихових превода претставља у исти мах поуздано мерило за то колики је напрелак српски песнички језик направил за ових сто двадесет година, од Јована Пачића до данас, колико је он добио у глупости и изражајном богатству.

Труд око присвајања великих дела светске књижевности, нарочито ако су написана у стиху, није услуга која се указује страшној књижевности, иако ова највећим делом тек путем превође-

ња стиче светски глас; много је драгоценији овај труд с обзиром на властиту књижевност као потхват за исказивање властитог бића, пут трновит и напоран, али уједно и потстрек за буђење скривених моћи и могућности које, често неприступачне обичној свести, чекају овакав стваралачки додир ради свог ускрснућа.

У том, а не у — материјално схваћеном — богаћењу као присвајању новог посела лежи главни значај великих преводилачких подвига. У борби са туђим духом и формом страног језика они буде неслућене снаге властитог језика, дижу их из ледва свесних сфера у светлост јасног уметничког доживљаја, усавршавајући језик као оруђе уметничког изражавања и постају узор и потстрек за стварање даљих поколења.

Али у нашем случају не ради се само о превођењу једног славног Гетеовог дела. Њега је између осталих превео већ и Јован Јовановић Змај. Нови превод за садашње извођење дао нам је Велимир Живојиновић, коме српска књижевност дугује благодарност за његове раније преводе Гетеове лирике, а позориште још посебно за његов превод Егмонта.

Не ради се у првом реду о превођењу, него о извођењу Гетеове ИФИГЕНИЈЕ. Ако једним погледом обухватимо историју српског позоришта, морамо констатовати да је Гете — који је толико превођен — сразмерно мало игран на српским позорицима. За разлику од Шилера, чија се Сплетка и љубав одавно и стално налази на репертоару. Нико не сумња међутим у велику уметничку вредност Гетеових драма. Зашто се онда сразмерно мало приказују?

Одговор је кратак: оне постављају позоришту и глумцима а поред тога и публици неопходно тешке задатке и циљеве. Познато је да је било историчара драме који су Гетеова позоришна дела означавали као драме за читање. Баш за ИФИГЕНИЈУ то се најчешће тврдило. Полазећи од једног узаног и површног схватања битности драме, ти су критичари замерали да у Гетеовом делима нема довољно правих драмских елемената да их треба примати више унутрашњим посматрањем приликом читања, више посредно и контекстуално него непосредно.

Бацимо један поглед на ИФИГЕНИЈУ! По спољашњој форми то је најупрошћенија Гетеова драма, нема ни неочекиваних заплета ситуација, који захтевају грубо спољашње решење, нема ни

дивљих избијања страсти од којих се мути свест и дрхти срце. Мали број лица, јединство места и времена само је знак да тежиште комада треба тражити другде.

Збивање се преноси у унутрашњи свет, а спољашње упрошћавање само је последица и нужни израз песничког концентрисања на душевно збивање. Сваки груби спољашњи ефект ослабио би то усредсређивање, сваки сувишни гест, свака превише наглашена реч кварил овај јединствени стил. Услед тога утисак да се све одиграва у сфери изнад наше свакидашњице, у једној светлијој области духа где случај и груба сила губе моћ над човечијим срцем.

Језик ИФИГЕНИЈЕ је најлепши Гетеов језик уопште. Његов стих звони па иако више наговештава догађаје унутрашњег света него што их у правом смислу исказује, јер се они не могу исказивати апстрактним појмовним конструкцијама, него се наговештавају сенчењима, таласитим треперењима у додиру звука и слике. Ипак тај језик чини унутрашња збивања кристално прозрачним и својом једноставном одмереношћу олакшава и гледаоцу да дође до оне исте концентрације која је песнику била потребна приликом стварања свога дела.

Сматрао сам да је ооволико требало рећи да би се правилно оценило значај и домаћи извођења Гетеове ИФИГЕНИЈЕ на београдској позорници. Из горњих наговештаја види се сва тежина задатка коју су глумци београдског позоришта примили на себе. Проинцирати један узвишен, до крајности пречишћен унутрашњи свет у свет радње и говора, чувљујући се при томе непрестано искушења да се тежиште из душевне области не пребаци натраг у област материјалног и физичког збивања, сачувати узвишену музику стиха а при томе избећи сваки патетични нагласак, чувати се сваког сувишног или претераног покрета а ипак довести до потпуног изражаја сву узбуђеност унутрашње драме — то су, наговештени са мало речи, захтеви који од режисера и глумца траже максимум пажње, дисциплине и продуктивног осећања уметничке одговорности.

Што се београдско позориште у овим тешким временима латило једног оваквог задатка, служи на част његовој Управи и свима који су суделовали у припремању Гетеовог комада. Убеђени смо да им српска јавност неће ускратити своје признање и своју благодарност.

БЕДРЖИХ СМЕТАНА

воту потпуно помраченог ума о-кончао живот у једној душевној болници у Прагу.

Бедржих Сметана се сматра за оснивача чешке музичке националне школе. Иско он није био први у Чешкој који је употребљавао чешке народне песме и војничке хуситске песме. Сметана је те песме употребљавао са једном одређеном уметничком мером и са јаким свешћу и жељом да ствари добре и одговарајуће музичке облике који би чешку народну музику подигли на високи музички степен. Осим тога он је особито владао композиционом техником и био изванредан клавириста, што му је омогућавало да и од слабијих музичких тема и замисли ствара добра и интересантна дела.

Велики приврженик Шопена, Шумана, Листа и Вагнера, Сметана је под њиховим утицајем стварао своја дела, али је ипак успео да сваком своме делу да и личну ноту једне јаке и врло оригиналне осећајности. Сва његова дела дишу дахом његове земље, његовог народа и његовог личног животног страдања. Он је сам говорио, да један уметник није имитатор, ако преко туђих техничких искустава саопштава свету своје мисли и своја осећања. Сметана се је служио туђим искуствима, али је као и сви други велики композитори дао своје народу и осталој свету велика и незаборавна музичка дела, која носе ознаке једне јаке музичке индивидуалности и јаке мајсторске руке.

Сметана је као композитор деловао у свима областима музичког стварања, дајући озбиљна и изразита дела из хорске, камерне, симфонијске и оперске музике.

Ако занемаримо нека мање важна његова дела, ипак морамо прво споменути његове симфонијске поеме компоноване по угледу на Листа: „Рихард III“, „Валенштајнов логор“ и „Хакон Јарл“. Али у његовом симфони-

120 ГОДИНА ОД РОЂЕЊА И 60 ГОДИНА ОД СМРТИ

ском стварању централно место заузима његова оркестарска свита симфонијских поема „Моја домовина“, зрело и велико дело и у погледу изражаја и у погледу техничке обраде. Ту је Сметана дао свој највећи уметнички домен, износећи на један изванредно убедљив начин историју своје земље и дух свога народа и своје земље.

Сметана је компоновао и неколико опера међу којима се као најуспешнија истиче комична опера из чешког народног живота „Продана невеста“ (1866). У овој опери Сметана је успео да срећно сједини народну мелодику са високим уметничким изражајним облицима. Остале његове опере су следеће: „Брандебургјани у Чешкој“, „Далибор“ (1868) „Либуша“ (1881), „Тајна“, „Две удovice“, „Пољубац“ и „Бавоља стена“.

Он је у својим операма ишао за духом времена познајући добро принципе Вагнеровог оперског стварања, али је задржао и извесне елементе из опера ста-

ријег датума, па чак и Моцартових опера.

Од Сметанине камерне музике нарочито треба истаћи гудачки квартет „Из мога живота“, дело високе уметничке вредности и јаког унгарског импулса, прожето личним акцентима једног трагичног живота. Затим трио за виолину, чело и клавир који написан у веома болном и дирљивом тону као успомена на смрт мале Сметанине ћерке, која је као и отац у раној младости показивала велику музичку обдареност. Од многобројних клавирских Сметаниних композиција различитих садржаја и облика треба истаћи његове „Чешке игре“ које представљају у погледу ритма, хармоније и облика нешто најбоље што се у народном духу могло дати за клавир соло. Сметана је компоновао са успехом хорске и соло песме.

Културном слушаоцу музике довољно је да познаје ова четири музичка Сметанина дела, па да потпуно схвати значај и вредност његове музике и његовог стваралачког генија: „Продана невеста“ (опера), „Моја домовина“ (симфонијска поема), „Из мога живота“ (гудачки квартет) и „Чешке игре“ (клавир соло).
Б.

ПРОСЛАВА 80-ГОДИШЊИЦЕ СМРТИ КОСТЕ РУВАРЦА У ПАНЧЕВУ

„Дунавско народно позориште“ у Панчеву дало је први пут на својој сцени комад Властоја Д. Алексијевића — „Карловачки ђак“, драмску обраду истоимене приповетке Косте Руварца. Замисао врло сретно изведена, наишла је на одличан приликом код публике, која је кроз четири чина и предигру видела своје претке на сцени. Њихов живот, жеље и мисли. Комад је

даван као манифестација приликом прославе осамдесетгодишњице од смрти Косте Руварца, па је на овој премијери о Руварцу као националном и књижевном труденику говорио сам писац драме, Властоје Д. Алексијевић.

Алексијевић нам је и овом приликом дао нешто ново за сцену, у односу на свој рад. Он је аутора приповетке „Карловачки ђак“ ставио на сцену, тако да нам је ову романтичну фабулу причао у ствари са дасака сам Руварац. Једна врло сретна замисао. Песме оног времена од Васе Живковића, Бранка Радичевића, Змаја, Буре Јакшића и народне мелодије, пуне полета, сентименталности и романтичарског заноса, врло сретно улетене у радњу прилично су импресионирале гледаоце.

Љубавни заплет, почет тако срећно испод Стражилова, постепено пада; млади теолог Љубинко наилази на противљења код родитеља своје симпатије. Драгиња, они је чак дају за другог, па се и цела радња завршава у тешкој атмосфери смрти, јер Драгиња умире одмах после венчања за недрагог, а Љубинко гине у устанку Луке Вукаловића.

Што се тиче саме режије, овој се мора учинити једна једина, али основна замеска: манири се не могу и не смеју мешати; реализам предигре кроз сочиво родитеља Јована Путника изгледа да је тражио пандан или оквир у завршници, у четвртном чину, мада је комад по концепцији кроз романтичан, па се у томе толико отишло далеко, да је овај последњи чин отишао чак у мистицизам, мрачну колористику туђинских манастира. Дакле, нешто изван нас, наше средине, оног времена и оног схватања.

У томе тону дате су и кулисе по нартима Миленка Шербана, које су као целина у сваком чину посебно, с обзиром на намену сцене, давале одличан утисак.

Стога, и поред овог експериментисања приликом једне прославе, уметничка оцена ове приредбе је врло добра. Старо романтично време се ипак дочадало, публика га је осетила кроз песму и игру глумаца, речи аутора драме, најзад кроз тенденцију обраде приповетке поч. Руварца, а то је и био циљ вечера.

Веома значајни чешки композитор Бедржих Сметана рођен је 2 марта 1824 године у Литомишлу, а умро 12 маја 1884 године у Прагу. Он је био син једног обичног пивара, али човека који је необично волео музику и који је чак свирао и на виолини.

Мали Бедржих је у својим раним дечјим годинама показивао велики дар и смисао за музику, тако да је он због тога већ и у томе добу свраћао пажњу своје околине на себе. Није онда чудно што он као гимназист запоставља и избегава све друго осим музике. Због тога долази у сукоб и тешке расправе са својим родитељима, који су желели да он сврши нормалне школе које немају никакве везе са уметношћу, и постане чиновник.

Бедржих Сметана ипак успева да победи своје родитеље и потпуно се посвећује музици, а његов самоучки младачки рад добро му је дошао да сад што лакше савлада музичку теорију. Сметана ступа 1843 год. у музичку школу клавирског педагога Јозефа Прокша у Прагу где поред клавира учи и све остале теориске музичке предмете. После четири године рада он постаје одличан клавириста.

Са тако стеченим музичким знањем и умењем он покушава да себи створи и обезбеди животни опстанак приређивањем клавирских концерата, али му то не даје довољно могућности и средстава за живот и он се чини десетак година злопати и мучи.

Из оваквог тешког стања спасава га добри и племенити клавириста и композитор Франц Лист, који му даје једну довољну суму новца за отварање приватне клавирске музичке школе у Прагу, од које се Сметана дуже време издржава. Затим, пошто је се венчао са Катарином Колар, он одлази 1856 год. у Шведску, у варош Гетеборг.

Сметана је у Гетеборгу примљен са разумевањем и поштовањем као зрела и значајна уметничка личност. Ту он диригује концертима „Филхармонијског друштва“, одушевљено поздрављен од слушаоца и успева да се материјално подигне и осигура. Ту Сметана нарочито пропацира Листова дела, као тадашњу модерну музику.

Године 1862 бива отворено Чешко народно позориште у Прагу, када се Сметана враћа у отаџбину и видно учествује и писањем и компоновањем на отварању националног музичког стила, нарочито искоришћујући чешку народну музику. У томе смислу компоњује дела за клавир со-

ло и хорске песме, а у исто време пише и чланке у „Народном листу“.

Тада се истиче и као хоровађа певачког друштва „Хлахол“. Године 1866 налази се Сметана на раду у Народном позоришту у Прагу као диригент, које место напушта 1874 год. пошто је потпуно оглувео. Њега је снашла иста несрећа као и великог класичара Бетовена, али је он и даље успевао да компоњује.

Природна је ствар да је Сметана имао и много непријатеља, који су га мрзели и нападали. То му је тровало душу и разарало нерве у толикој мери да је због тога и због других недаћа у жи-

Херман Герстнер

Пре неколико дана имала је наша образована читалачка публика несвакидашње задовољство да у својој средини види и чује још једног истакнутог савременог немачког књижевника: после Феликса Лицендорфа читао је одломке из својих дела Херман Герстнер. И ово књижевно вече организовала је београдска подружница минхенске Неманке академије, иницијативом директора подружнице др Лукуса и шефа Наставног одељења Немачког научног института др Рихарда Волфа.

Херман Герстнер рођен је 1903 у Вирцбургу. Његови преци живели су на обалама Мајне као земљорадници, виноградар и за натлије. Тек су његови родитељи дошли у град, где је његов отац живео као предузимач. Детињство и најранију младост провео је у свом родном месту. На универзитету у Минхену студирао је германистику, филозофију и историју. Ту је и докторирао. Путовао је по Европи, Америци и Африци и на својим многобројним и далеким путовањима продубио је своје студије.

Герстнер је плодан и разноврсан писац. До данас је дао низ успешних романа; новела, приповедака, неколико запажених збирки песама и две драме. Најзамашнији му је роман: „Између ратова“. Ту је дато, на уметнички веродостојни начин, доба од 1866—1914. Ту је оживљена историја једне немачке породице у епосу између аустријско-пруског рата (1866) и пруско-француског рата (1871), и између овог рата и првог светског рата (1914). Доба непрестаних ратова, одрицања и жртава, али и доба неуморног рада и стварања.

Други пишеч замашни роман носи наслов: „Друм кроз шуму“. Немачка шума, са свом њеном

романтичном лепотом, чини живописну позадину узбудљивих збивања предела у циљу подизања аутомобилског друма кроз Немачку.

Од Герстнерових романа споменућемо још изванредно узбудљиви роман: „Вечито зове море“.

Од многобројних Герстнерових новела и приповедака споменућемо само две, јер би нас далеко одвело ако бисмо се задржали на свима које то заслужују. Споменуемо на првом месту његову новелу: „Сиви капут“, која је преведена и на француски језик и била запажена и од француских критичара и од француске читалачке публике.

— Новела „Велики пут“ преведена је и на српски језик и недавно штампана у издању „Југонстока“. То је такође одлична ствар, дата у успешном преводу С. Борђевића, и заслужује што већи број читалаца.

Херман Герстнер је не само одличан приповедач и романиста, већ и талентован песник. До данас је дао осам збирки стихова од којих су најзначајније: „Књига песама“, „Хацилук“, „Легенда о Буди“. Иако песник дубоко германске мисаоности и сложене осећајности, Герстнер је досегао и до мистике, метафизике и религије старих источних народа, нарочито старих Хиндуса.

Један истакнути немачки књижевни критичар, професор универзитета др Карл Пленцат, приказујући Герстнеру „Књигу песама“, дао је о њој овај значајан суд: „Герстнерово досадашње песничко стваралаштво посматрано као једна духовна целина претставља негирање свих ситних и ниских покрета душе и, самим

тим, гласније и свесније уздигнуће које чудо и лепоту људске душе исто тако уме да обухвати као њене загонетке, њену озбиљност, њена тражења. Он ће своје делу стећи многе нове пријатеље“.

Читањем олабраних одломака из свога стваралаштва немачки песник је и међу својим српским слушаоцима стекао многе нове пријатеље. Као што је тачно рекао г. Волф, приказујући Герстнера београдској публици, приликом његовог књижевног вечера: „Поезија и уметност јесу мостови међу народима, мостови који спајају срца и душе, мостови човечански и духовни, мостови који незнају за границе и међусобне несугласице између појединих народа и раса“. И у данашњим тешким и озбиљним временима, више него икад раније поезија и уметност су најлепша утеха у свима стремљенима људскога духа ка једном новом човечанству.

ГЕТЕОВА „ИФИГЕНИЈА“ НА БЕОГРАДСКОЈ ПОЗОРНИЦИ

ДЕЛАТНОСТ МОРАВСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА

Са радошћу поздрављамо појаву на Првој српској сцени дивне Ифигеније од највећег немачког песника Јохана Волфганга Гетеа, који је својим моћним генијем у сјајним стиховима оживео дух старе Јелале. Још увек по мало и ми смо варвари, као Тоант, краљ Скита, чију суровост оплеменењује Ифигенија, ћерка јединске културе. Тако и ми у додиру са старим античким духом, са његовим идеалом лепоте оплеменењујемо и уздижемо наше осећање и наш смисао за лепим. Зато се у сваком погледу мора одобрити и похвалити подухват Управе Српског народног позоришта да приступи извођењу Гетеове Ифигеније у Тавриди. Ми смо стално заступали да у погледу страног репертоара треба износити на наше сцене само дела од трајне уметничке вредности, као и комаде који су репрезентативни за једног драмског писца или за једну књижевну епоху.

Била што достојније реализована на Београдској сцени. Зато и успех није изостао и извођење Ифигеније ако није савршено, није идеално како би се могло желети и замислити, оно претставља

Г-ђа Деса Дугалић као Ифигенија (Фото: „Српски народ“)

замислио Гета, као вечиту жену, слабу пред грубошћу мушког пола, али јаку у своме осећању жене, мајке и сестре и у њеној тежњи за правдом и добротом.

Она је умела да буде смерна едница, у којој пригушено тиња ватра љубави за домовином и за породицом, али и сестра која се бори за свога брата, која наговештава нови морални идеал и која оплеменењује варварина, краља Скита. Нежан и племенити лик Ифигеније, како је остао у усломени културног човечанства, госпођа Дугалић остварила је моћно и незаборавно као савршена уметница, приближујући се много идеалу грчке лепоте. У низу њених успешних креација њена Ифигенија значи врхунац у зрелости њеног уметничког стварања, када глумац суверено господари свима сретствима изражавања и даје коначне креације свога талента.

Несумњиво да Ифигенија као централна личност носи комад и од њене интерпретације зависи и успех комада, али он у многоме зависи и од игре њених партнера. Г. М. Живановић као Орест са успехом тумачио је трагичан удес брата Ифигеније, кога прогоне фурије. Он је имао тешку улогу да једно за другим интерпретира лудило и братску љубав несрећног сина, који убија своју неверну мајку. Г. Живановић, кога смо навикли да видимо како бере лаворике у другим врстама улоге, и у овој улози класичног јунака добро се снашао и са великом субјективном снагом тумачио је Ореста.

Г. Дрнич био је изванредно добар у улози Пилата, оличења другарства, који својом пожртвованомшћу и својим мудрим саветима спасава Ореста од оцања. Његов глас пун топлих модулатија најбоље је изговарао дивне Гетеове стихове.

Г. Сима Илић, иако одлични драмски правак, остварио је са успехом захвалну улогу краља Тоанта, пун очинско добродушности, која је можда више била подвучена него оштрина и суровост

једну реализацију на високој уметничкој вредности, која сведочи о високом нивоу нашега позоришта.

Г. Верешчагин у својој тешкој да оживи комад унео је неке измене у традиционалном игрању класичних комада, од којих су неке успеле а друге мање. Он је хтео комад да ослободи не само статичности, како он то каже, него и од претерано свечане укочености, са којима се обично играју класичари изазивајући при

Г-ђа Дугалић и г. Дрнич у једној сцени (Фото: „Српски народ“)

тома код публике досаду, која је навикла на природност и реализам. Тако на пример код њега краљ и свештеница Дијана често говоре седећи, док смо научили да у класичним комадима јунаци рецитију своје стихове увек стојећи у свечаним позама и са хијератичним гестовима.

Глумачка петорка састављена од најугледнијих чланова Дrame дала је једну игру добро простудирану, брижљиво увежбану у којој њихови неоспорни таленти показали су сву своју снагу у интерпретацији ових великих улога. Госпођа Деса Дугалић као Ифигенија показала се и у овој роли као велика глумица, свакако једна од најбољих уметница Београдске сцене са великим талентом и широком културом. Покретима и мимиком, који су колико и речи изражавали трагику Агамемнонове кћери, она је са великом сигурношћу вајала јединствени лик Ифигеније, како ју је

когда се још не осећамо довољно јаки и спремни да приказујемо бесмртног Гетеовог зауста, онда се мора одобрити што се пажња задржава на Ифигенији, јединственој песничкој творевини великог Гетеа, која у његовом позоришном стварању заузима једно значајно место својим дубоким унутрашњим драмским субјектом, иако јој можда недостају извесне особине спољашње драмске радње. Управа је имала право што се није обазирала на ове приговоре да овај Гетеов комад, као и друга његова позоришна дела, немају довољно динамике за укус садашњег доба. Јер је потребно у интересу културе и духа, у интересу праве савремене уметности ићи по мало и противу тога укуса и жеља савремене публике, коју је искварио биоскоп.

Потребно је васпитавати, односно преваспитавати укус данашње публике и навикавати је да ужива и у лепоти класике а не само у комадима живог темпа радње, који треба више да заголицују нерве него да задовоље дух. Зашто ту је и режија која смело и оригиналном поставком комада може у многоме и један класичан комад да приближи савременој публици, ако вешто уме да искористи поједине моменте. Зато је задатак режије необично важан и она носи одговорност за успех једног класичног дела у данашње доба.

Г. Верешчагин, коме је била поверена режија Гетеове Ифигеније, тако је схватио проблем који се пред њим поставља и покушао је да га позитивно реши динамизирањем комада, уношењем музике и игара, који је требало да разбију монотонију монолога и дијалога као и мали број учесника у трагедији. Наравно да се мора водити рачуна о материјалу са којим је он располагао, колико је наш глумачки персонал способан за класику, за коју нема традиције код нас и која је у многоме страна и туђа нашем духу. Тако исто треба водити рачуна о способностима наших глумаца и погледу језичног изговора и правилног наглашавања стихова, што је све од највеће важности кад се ради о класичним комадима.

Све околности треба имати на уму кад се жели изрећи што тачнији суд о успеху у извођењу једног класичног дела, као што је Гетеова Ифигенија. Али можемо одмах констатовати да су сви извођачи уложили максимум труда и добре воље да путем својих талената обезбеде што потпунији успех Ифигенији на Првој српској сцени. То је био у неку руку наш дуг части да се и на овај начин одужимо великом Гетеу, за његов несвободан рад на увођењу српског народа у светску књижевност.

Глумачка петорка састављена од најугледнијих чланова Дrame дала је једну игру добро простудирану, брижљиво увежбану у којој њихови неоспорни таленти показали су сву своју снагу у интерпретацији ових великих улога. Госпођа Деса Дугалић као Ифигенија показала се и у овој роли као велика глумица, свакако једна од најбољих уметница Београдске сцене са великим талентом и широком културом. Покретима и мимиком, који су колико и речи изражавали трагику Агамемнонове кћери, она је са великом сигурношћу вајала јединствени лик Ифигеније, како ју је

Равно у року од месец дана, односно од 7 фебруара до 7 марта ове године, културни живот Ниша успео је да достигне до сада највиши свој ниво. Мислимо на Моравско народно позориште које је за ово време доживело три позитивне премијере, што уједно може послужити за доказ да Моравско народно позориште реално претставља културни центар живота на нашем југу.

Случајно је последња премијера у Нишком народном позоришту пала баш на дан двогодишњице управниковања Константина Атанасијевића. Садашњи управник позоришта К. Атанасијевић развио је велику делатност на овом пољу, почев од Фолклорне групе, чији је иницијатор, и која је до 1 марта имала равносто приредаба, па до награђивања светосавских тема.

Три премијере Нишког народног позоришта, о којима ће на овом месту, укратко, бити речи, јесу Избиранице Косте Трифковића, Плаутове Менехме и Сензационална репортажа од Боре Кесића.

Сва ова дела изведена су у одличној режији Владете Драгутиновића, редитеља Београдског народног позоришта, који је прошле месец дана рада у Нишу.

Скоро под кровом Београдског народног позоришта налази се светла и цела канцеларија редитеља Драгутиновића, који се тек пре неколико дана вратио из Ниша. Он радо говори о ономе што нас највише интересује у вези са позоришним животом у Нишу:

— Одмах у почетку осетио сам енергичну пулзацију позоришног живота у Нишу и по своме радном карактеру брзо сам нашао додирну тачку и благодарећи схватању и пожртвовању Управе

и нишких колега успео сам да форсираном радом (15 часова дневно) изабацим за месец дана три савршено уигране премијере, од којих се, свака за себе, по стиду дијаметрално разликује. А то су: Избиранице, Менехме и Сензационална репортажа.

Могу рећи, са апсолутно објективног становишта, према резултату свога рада у Нишу, да нишка публика нитколико не стоји испод резултата који смо са истим комадима постигли у Београду.

Краткоћа времена (према Београду у минусу) чини ми се да бих могао рећи, да је због тога тај резултат био у плусу.

Нишки глумци не жале никаквих жртава да би се показали достојним, и као људи и као уметници, свих пажња које им укажују како Управа тако и публика и благодарна нишка публика.

— Молим Вас, реците што о последњој премијери, домаћем делу које је први пут изнесено на позорницу.

— Сензационалну репортажу први сам ја прочитао и одмах утврдио да је то добар комад, који има један европски ниво, грађен укусно, психолошки интелигентно и добро мотивисан. Једном реч: изнад баналности многих домаћих комедија, које су се у последње време појавиле на разним сценама наших позоришта. Сензационална репортажа има своју психолошку кичму и свој етички оквир.

Ја сам као редитељ, који је, као што је познато, поставио доста салонских комедија на Београдској позорници, са необичним задовољством посматрао своје нишке колеге, како лепо, укусно, складно претстављају београдско друштво предатног Делућа...

ЛЕО ЛЕНЦ: „Свадебни пут без мужа“

Репертоар немачког позоришта на нашој сцени добио је још један леп прилог приказом комада „Свадебни пут без мужа“, од савременог космополитског писца Леа Ленца, у интерпретацији „Позоришта удружења глумаца“. Радња је сасвим савремена, изван локалног, те се о њој може само са те стране и говорити. Личности комада су реалне, виђају се у свим грађанским друштвима, без обзира на географску ширину и дужину, пошто у питању ипак није сам појам васпитања, колико заплет.

У стан младог научника-египтолога проф. Роберта Хелвига, једне ноћи долази млада и лепа жена да затражи конак. Мотив за овакав приступак је у чисто техничком квару аутомобила, којим је, са својим мужем, баш тога дана кренула из Минхена на свадбено потпување. Пошто је у тој околини једино знала проф. Хелвига, она се обратила за заклоном на њега, као свог пријатеља са једног бала. Хелвиг је прима, али се у њему буну сва његова честитост принципа. Радња се сада развија у чисто психолошким заплетима.

Ипак одлика овог Ленцовог комада није само у комичној ситуацији, већ и у иницијирању карактера који се пред гледаоцима откривају и показивују у правој боји. Живот је једно, а осећање је друго. Женско лукавство и

страст, већ толико злоупотребљавано у литератури без обзира на квалитет, надјачали су и овог пута мушку логику. Човек се под женским погледима мења, па га то у ситуацији и чини комичним.

Да ли се са овим у целини успело и на овој сцени, ствар је донекле дискусије. Комедије ове врсте су за извођење најтеже, јер се са њима лако може прећи у лакрдију, али се исто тако може доживети и велики успех. Комад се увек мора у целини остварити, иначе оставља блед утисак. За ову премијеру од 9 фебруара т. г. ово не можемо рећи, али исто тако морамо нагласити да је било и прилично претеривања, нарочито у погледу улоге тетке Агате.

Овог пута на сцени позоришта били су најбољи — млада дама на свадбеном путу без мужа, Нелли (Каја Игњатовић) и адвокат др Барнеман (Драгољуб Беднарски). Млади Мића Милићевић у улози проф. Роберта Хелвига није увек био убедљив, нарочито у психолошким прелазима у стање залуђеног човека. Улогу слуге Себастијана дао је сувнише интимно Д. Богићевић, тетку Агату са много импулса и геста, често непотребног, Славка Тошић, а малу улогу сликара Штајнера, са нешто бледим изразом, Никола Јовановић.

Комад је наишао на допадање код публике. Томе је доста допринео сам манир редитеља Јосипа Кулунџића у стављању комада на малу сцену са пуно знања, али исто тако и свежа уметничка замисао сценографа Миленка Шербана, мајстора синтетичке сцене. Комад „Свадебни пут без мужа“ значи још један корак даље од кабареетског програма, према правом позоришту, што је већ само по себи похвално и вредно пажње, а зашта се, како изгледа, управа овог позоришта свесрдно бори.

што смо навикли да уживамо у дивно складним линијама атинских Панатенеа на Акропољу. Превод г. В. Живоиновића, свакако од бољих од ранијих превода Ифигеније, успео је у многоме да нам прикаже хармоничну лепоту јединствених Гетеових стихова.

М. М. Милошевић

В. М. А.

МАЛИ ОГЛАСИ

СВАКА РЕЧ ДИН. 8.—
ДРЖАВНА ТАКСА
ДИН. 5.—

ПОЛИЦИЈСКУ ПРИЈАВУ добивену из претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам, оглашћујем је за неважећу. Ружица Ристић. 98 2-3

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам. Оглашћујем је за неважећу. Сава Вукша, Ђак трг, школе. 98 2-3

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 590 добивену из општине Драча, среза Грузанског у Крагујевцу, изгубио сам, оглашћујем је за неважећу. Матеја Ђурчић. 98 2-3

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 3997 добивену из општине Драча, среза Грузанског у Крагујевцу, изгубио сам, оглашћујем је за неважећу. Аранђел Ђурчић. 98 2-3

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам. Оглашћујем је за неважећу. Вукоман Симић. 98 2-3

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам, оглашћујем је за неважећу. Љубица Колановић. 98 2-3

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам, оглашћујем је за неважећу. Надежда Банковић, прив. ученица. 98 2-3

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 3199 добивену из претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам, оглашћујем је за неважећу. Софија Марковић. 98 2-3

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из општине Драча, среза Грузанског у Крагујевцу, изгубио сам, оглашћујем је за неважећу. Божидар Некторијевић. 98 2-3

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам, оглашћујем је за неважећу. Душан Младеновић, свршени матурант. 98 2-3

ЛИЧНУ КАРТУ и кућну листу добивену из претстојништва полиције у Крагујевцу, изгубила сам, оглашћујем је за неважећу. Здравка Марић. 98 2-3

ДУВАНСКУ КЊИЖИЦУ добивену из градског поглаварства у Крагујевцу, изгубио сам, оглашћујем је за неважећу. Благоје Грујић. 98 2-3

ВЕЛЕТРГОВИНА ВИНОМ И РАКИЈОМ

„ХАЈДУК ВЕЉКОВА КУЛА“
Јездимира С. Шарића
Производња ликера, коњака и рума.
Београд — Кр. Марије 89
Тел. 22-912.
118 1-1

Ако сте жељни лепог провода и разоноде, онда посетите елитни ресторан **„КРАЉ АЛЕКСАНДАР“**
Александрова 100.
Тел. 43-414

У коме гостује чувени капелник **Ђока „ЈАРЕ“**
са својим оркестром уз сурделовање најбољих певачица **ЂАНА, ЦАНЕ И ЉУБИЦЕ**
119 3-3

ИЗГУБЉЕНО СВЕДОЧАНСТВО о свршеном II разреду Реалне гимназије у Ужицу. Оглашћујем неважећим. Милован Глигоријевић, ученик гимназије Ужице. 112 1-1

ЛИЧНУ КАРТУ за 1944 годину, издату од Претстојништва градске полиције Ужице, изгубила сам. Оглашћујем неважећом. Надежда Јевремовић, ученица гимназије, Ужице. 112 1-1

САОПШТЕЊЕ: ПРОДАВЦИМА ЗЛАТНОГ НАКИТА

ЗАПАМТИТЕ! да фирма **ВРАЧАР** купује и од **ДАНАС** стварно највише плаћа златан накит стари и нови, старо злато, златне зубе, дијаманте, брилијанте, сребро, бакарни, сребрни и златан новац. — Купујемо и од препродаваца.
„ВРАЧАР“, Београд, Палилулска б. Тел. 28-706
(Продужетак Душанове улице)
Доносиоцу овога огласа уз исплату продате нам робе дајемо — 200.— дин. више. 113 1-1

„РАДЕ НЕИМАР“

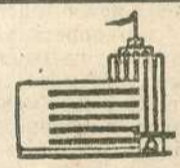
• Продаје куће — палате — виле — плацеве — фабрике — индустријске плацеве — магацине.
Високи очувани реноме наше фирме већ је познат.
„РАДЕ НЕИМАР“ Кр. Милана 20. Телефон 27-796. 14 1-5

СРБОБИЉЕ

трговина лековитог биља на велико преселила се из Иванковачке ул. 25 у ГЕТЕОВУ ул. бр. 10.
Уједно препоручује своје чајеве од: липе, нане, камилице и одлични „Арома“ воћни чај.

СРБОБИЉЕ

ГЕТЕОВА УЛ. БР. 10 — ТЕЛЕФОН 24-469.
115 1-1

СТАНОВИ

од 1, 2 и 3 собе са комфором продају се у IV задружној згради.
Према својим Правилима и Закону о привредним задругама, уступање врши Штедно грађевинска задруга **„СВОЈ ДОМ“**, Мишарска 9. 116 2-3

Државна Хипотекарна Банка

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом следећа имања:

21 марта 1944 год.

1) Плац са зградама Славујев Венац 4	Дин. 1,600.000.—
2) Плац са зградом Кнеза Павла 69	Дин. 1,750.000.—
3) Плац Матошева (Душана Раденковића) бр. 3 и то 1/2 идеални део	Дин. 350.000.—
4) Плац са зградама Цариградска 8	Дин. 4,200.000.—

24 марта 1944 год.

1) Плац са зградом Дунавска 14 и 14а и то 1/2 идеални део	Дин. 450.000.—
2) Плац Сарајевска 22	Дин. 1,400.000.—
3) Плац са зградама Цара Лазара 11	Дин. 5,500.000.—
4) Плац са зградама Госп. Јованова 53	Дин. 1,900.000.—

Продаја ће обавити од 10—12 час., у банџиној згради Скадарска бр. 33/II, где се могу добити сва даља обавештења. 117 1-1

Вајер-ов крст ПРОТИВ БОЛЕСТИ

Откад постоје људи у њиховој историји болести играју злосрећну улогу. Епидемије су затрле целе народе, маларија и друге тропске болести опустиле су многе непријатне покрајине и учиниле их ненастањенима. Утолико већу вредност имају успешна немачке науке, који налазе свој израз у целом свету познатим **„Вајер“**-овим лековима.

Ако су заразе и епидемије великих размера данас постале скоро непознате појаве, неке се болести уопште више не појављују, а друге које су пре неминуовно доводиле до смртог исхода или дугог трајног боловања, сада се лече са сигурношћу, све то није мала заслуга немачких лекова са **„Вајер“**-овим крстом.

ОГЛАС РЕГ. б. БР. 19614 ОД. 16. XII. 1948

НОВОСТ

Ових дана изашле су у нашем издању и следеће интересантне књиге:

1. Црвена Р у т	— — — — —	Дин. 30.—
2. Наташа, Наташа... одговорите...	— — — — —	„ 30.—
3. Маска из „Тамбурена“	— — — — —	„ 30.—
4. Јевреји као лордови	— — — — —	„ 40.—
5. Револуција светске владавине	— — — — —	„ 80.—
6. Овде говори један совјетски адвокат	— — — — —	„ 15.—
7. Ко управља Америком	— — — — —	„ 40.—

Све ове књиге, као и ранија наша издања, можете добити у свакој књижари, или непосредно од нас поштом, возом или лађом — уз доплату. **Захтевајте наш бесплатан каталог књига.**

ПРОСВЕТНА ЗАЈЕДНИЦА А. Д.
Косовска ул. 39/III. Телефон бр. 25-681

121 1-1

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом следећа имања:

28 МАРТА 1944 ГОД.		Динара
1) Плац са зградом Књегинје Љубице 34		5.500.000.—
2) Плац Краља Петра 62		2.000.000.—
3) Плац Израилјева 1		400.000.—
4) Плац Страхинића Бана 40		1.600.000.—
5) Плац Шантићева 10		1.000.000.—

31 МАРТА 1944 ГОД.		
15) Плац Високог Стевана, парц. бр. 189/1		500.000.—
2) Плац Страхинића Бана 15		1.900.000.—
3) Плац Маршала Пилсудског, парц. 190/1		400.000.—
4) Плац са зградом Краља Петра 56		9.000.000.—
5) Плац са зградом Краља Петра 58		8.000.000.—

Продаја ће се одржати у Банџиној згради Скадарска бр. 33/II, од 10 до 12 часова, где се могу добити сва даља обавештења. 122 1-1

Државна Хипотекарна банка

изложиће јавној продаји на дан 24 марта 1944 год. са почетном лицитационом ценом следећа имања:

У НОВОМ ПАЗАРУ		
1) Плац са зградом Краља Петра 116		Дин. 400.000.—
У РАШКОЈ		
1) Плац са зградом Курсулина		Дин. 600.000.—

Продаја ће се одржати у банџиној згради Скадарска бр. 33/II, од 10 до 12 часова, где се могу добити сва даља обавештења. 123 1-1